

zaprasza na
wernisaż wystawy

Bo nie jest światło, by pod korcem stało

*XVI-wieczne starodruki ze zbiorów Wojewódzkiej
Biblioteki Publicznej w Opolu*

23 listopada 2022 r., godz. 13.00

Galeria WuBePe

Opole, ul. Piastowska 20

„Konserwacja XVI-wiecznych zabytków piśmiennictwa ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu”

Zgromadzone przez Bibliotekę cenne dla dziedzictwa kulturowego zbiory zabytkowe, przechowywane w Zamku w Rogowie Opolskim, zachowane są w różnym stanie. Wiele z nich posiada uszkodzenia spowodowane nie tylko przez upływ czasu i dawnych czytelników, ale również wilgoć, grzyby oraz owady pozostawiły ślady niszczącej działalności. W trosce o zbiory, w Bibliotece przeprowadza się cykliczne przeglądy starodruków, grafik, map i rękopisów, a najbardziej zagrożone selekcjonuje.

Dzięki środkom pozyskanym z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w 2022 roku konserwacji poddano 5 starodruków:

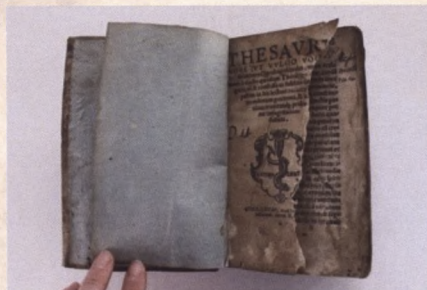
1) 1533 st. Petrus de Palude, Thesavri Novi (Vt Vvlgo Vocatur sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorem Nouesianum, 1541

Proweniencje: 1) na k. tyt. inicjały D.M.; 2) na 1. S. „Pro Conventu Vegroviensis PF Reformatorum”; 3) s. 3, 4 pieczęć okrągła „Biblioteka Węgrowska”.

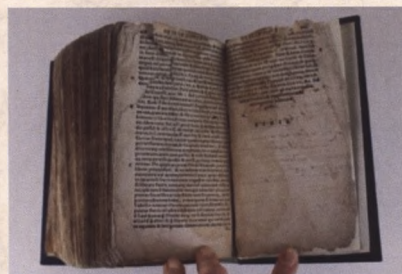
Petrus de Palude (1277-1342) - francuski dominikanin, teolog, filozof i kaznodzieja. Po wstąpieniu do zakonu dominikanów w Lyonie rozpoczął studia teologiczne na Uniwersytecie Paryskim, gdzie otrzymał tytuł magistra, potem doktora

teologii. Zamierzał całkowicie poświęcić się pogłębianiu wiedzy oraz nauczaniu i pisaniu, stąd początkowo unikał honorowych stanowisk. Został jednak dwukrotnie mianowany definatorem Prowincji Francji na Kapitule Generalnej. W 1329 r. papież wezwał Petrusa de Palude na swój dwór w Awinionie, gdzie został konsekrowany na łacińskiego patriarchę Jerozolimy. W tym samym roku udał się do Egiptu, aby negocjować z sułtanem wyzwolenie Palestyny, niestety bez powodzenia. Po śmierci Petrus de Palude został pochowany w Paryżu w klasztorze jakobinów. De Palude napisał komentarze do wszystkich ksiąg Biblii i ustanowił konkordancję Sumy Teologicznej Tomasza z Akwinu „Concordantie ad Summam S. Thomae” (Salamanca, 1552 r.).

2) 2149 st. Marsilius Hippolytus, Practica causarum criminalium, [Colonia Agrippina]: [Joannes Gymnicus], [1581]

Ippolito Marsili, znany również pod łacińskim imieniem Hippolytus de Marsiliis (1451-1529) – włoski prawnik i wykładowca z Bolonii.

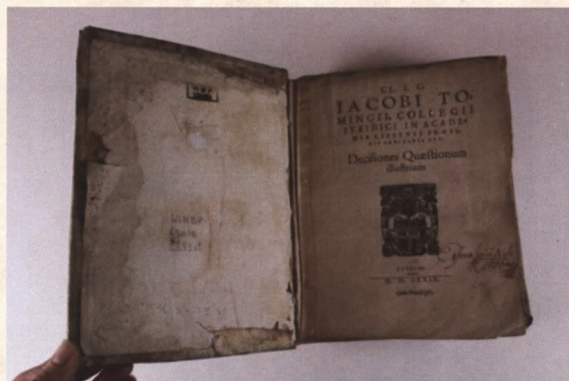

Studiował w Bolonii, w Padwie i Ferrarze.

Doktorem obojga praw został w 1480 roku, a już dwa lata później zaczął nauczać prawa rzymskiego. Dużym powodzeniem cieszyły się, wygłaszane przez niego rano w święta, wykłady na temat Kodeksu i Digestu. Około 1492 roku przerwał działalność nauczycielską, aby piastować prestiżowe stanowiska jako reprezentant Księstwa Mediolanu. W 1497 roku powrócił do Bolonii, gdzie wznowił wykłady. Od 1516 do 1520 roku uczył prawa kanonicznego, a następnie prawa cywilnego. W 1524 roku, ze względu na zły stan zdrowia, uniwersytet zwolnił go z zajęć (zachował jednak pensję). Zmarł w rodzinnym mieście i został pochowany w klasztorze San Domenico. W swoich traktatach badał techniki tortur i dokumentował metodę tortur chińskiej kropli (krople wody nieustannie kapią na czoło ofiary, doprowadzając ją do szaleństwa). Za torturę uważał też przymusowe czuwanie.

3) 2283 st. **Thoming, Jakob**, CL. I. C. Iacobi Tomingii Collegii Ivridici in Academia Lipsensi Praesidis Ordinarii Decisiones Quaestionum illustrium, Lipsiae: [Typis Voegelianis], 1579

Prowienencje: 1) na k. tyt. Podpis: **Ephraim Ign. a Naso, 1656**".

Właściciel książki był rektorem szkoły w Świdnicy, kancelistą we Wrocławiu, poetą łacińskim, zbierał materiały do roczników śląskich. Był autorem dzieła „Phoenix Redivivus Ducatum, Svidnicesis, et Javroviensis”, Breslau 1667 (znajdującego się w zbiorach WBP w Opolu); 2) na s. 1 napis „**Collegii Soctis Jesu Svidnicii Catalogo inscript**”.

Thoming Jacob (Thomingus) (1524-1576) – saski prawnik.

Po ukończeniu studiów prawniczych w 1554 r. został doktorem prawa. Pełnił funkcję radnego miasta Lipska, jednocześnie był asesorem w sądzie wyższej instancji. W tym czasie toczył się zaciekle spór o dominację pomiędzy doktorami prawa a niewykształconymi asesorami. Na czele doktorów prawa stał Thoming, na czele świeckich radnych burmistrz Hieronymus Reuscher. W 1574 r. Thoming awansował do rangi profesora zwyczajnego. W 1576 roku został zabity. Thoming zalecał,

aby po zdobyciu ogólnej wiedzy prawniczej praktykować u eksperta prawnego, co pozwoliłoby połączyć teorię z praktyką. Prace Thominga zapoczątkowały rewizję elektorckiego saksońskiego prawa cywilnego. Powtarzające się skargi na niedoskonałość statusu prawnego w Saksonii spowodowały, że elektor August pod koniec lat 60. XVI wieku zażądał ekspertyz wydziałów prawnych Lipska i Wittenbergi. Autorem raportu lipskiego był Thoming, który też konsultował inne ekspertyzy. Wyniki tych konsultacji zachowały się w trzech tomach. Pierwsze dwa tomy zawierają m.in. „Casus Thomingi” (ekspertyzy i decyzje Thominga), a w tomie trzecim, zamieszczono ekspertyzy ośmiu prawników oraz „Decisiones quaestionum illustrium” Tominga. Po śmierci Jacoba jego synowie Jakub i Mikołaj opublikowali ekspertyzy ojca w 1579 roku.

4) 2689 st. **Prierias Silvester**, Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giuncta, 1536.

Jest to postinkunabuł, na frontispisie na górze postać skryby, na końcu tekstu sygnet drukarski wydawców Giunctów, na początkowych kartach dolne marginalia, na trzech ostatnich

kartach rękopis odnoszący się do treści księgi. W tekście występują liczne drzeworytowe inicjały.

Proweniencje: 1) podpis na k. tyt. „... D Gabriel Grodzensis...”; 2) k. 296, 371 pieczętka współczesna: „Klasztor O.O Bernardynów w Kole n. Wartą”; 3) na tylnych wyklejkach: „Sum Fratri Ambrosii Cracov.”, „In nomine Domini Amen Fr Ambrosius”.

Prierias Silvester (Silvestro Mazzolini) (1456-1523) - włoski dominikanin i przeciwnik Lutra.

W wieku piętnastu lat wstąpił do klasztoru Dominikanów Santa Maria di Castello w Genui, by osiem lat później przyjąć święcenia kapłańskie. Od 1490 r. przez kilka lat studiował i uczył w Bolonii, Padwie i Rzymie, a po objęciu funkcji przeora był wikariuszem generalnym prowincji Lombardii (1508-10). Jednocześnie pełnił funkcję inkwizytora w Brixen i okolicach. W 1511 roku został inkwizytorem w okręgu mediolańskim, a w 1513 r. był przeorem w Cremonie.

Był autorem wielu opracowań teologicznych, dzieł św. Tomasza z Akwinu, prymatu papieża, a także prac dotyczących planet, demonów (jego „ostre” pisma ostrzegające przed zagrożeniem ze strony czarownic i czarów).

W 1514 r. papież Leon X wezwał Prieriasa do Rzymu, powierzając mu objęcie dominikańskiej katedry teologii tomistycznej w Gimnasion Romanum. Rok później został Mistrzem Świętego Pałacu, pełniąc tę funkcję do śmierci. Został doradcą papieża w sprawach wiary i inkwizytorem w mieście, jak również inkwizytorem i sędzią w sprawach wiary dotyczących całego Kościoła.

Znany jest głównie jako urzędnik kościelny, wyznaczony do odpowiedzi na 95 tez Lutra z grudnia 1517 roku. Spory między Prieriasem i niemieckim reformatorem zaowocowały licznymi artykułami adwersarzy. Prierias jest uznawany za pierwszego teologa, który swoimi pismami publicznie zaatakował doktryny Marcina Lutra.

5) **Dante**, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Espositione di Alessandro Vellutello in Vinegia: per Francesco Marcolini, 1544

Proweniencje: 1) W 2015 roku WBP otrzymała od spadkobierców Kazimierza Malczewskiego jego kolekcję, która liczy 1300 egzemplarzy. Wśród książek z końca XIX i pocz. XX wieku był też oprawiony egzemplarz drugiej części Boskiej Komedii – *Purgatorio*. 2) na przedniej wyklejce ekslibris z głową Dantego: „Ex libris Alfred Hadel”. Autorem ekslibrisu, wykonanego w 1908 roku, był Heinrich Vogeler. 2) na tylnej wyklejce pieczętka: „Alfred Hadel”.

Ksiądz Alfred Hadel (1879-1951), oprócz nauki teologii

w seminarium wrocławskim, studiował historię sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 1925 r. w Świętowie Polskim koło Nysy był proboszczem parafii św. Jana Chrzciciela. Również w 1925 r. został pierwszym konserwatorem zabytków sztuki Górnego Śląska; stanowisko to pełnił do 1933 r., mieszkając w Świętowie Polskim. Ksiądz Alfred Hadel był też znawcą Dantego i Rafaela, autorem wielu prac poświęconych sztuce włoskiej i śląskiej sztuce sakralnej. Część spuścizny Hadelta znajduje się w zbiorach WBP w Opolu.

Dante Alighieri (1265-1321) – włoski poeta, filozof, polityk. Był wszechstronnie wykształcony: studiował filozofię, literaturę, gramatykę, retorykę i teologię. Przyjaźnił się z ludźmi pióra, pędzla, interesował się też muzyką. W 1285 r. ożenił się z Gemmą Donati, jednak miłością jego życia była Beatrycze Portinari, przedwcześnie zmarła piękna kobieta, której poświęcił „Vita nuova”, a następnie uczynił ją przewodniczką po Niebie w „Boskiej Komedii”. Dante angażował się również w życie polityczne, sprawował urząd priora w roku 1300, następnie wstąpił do cechu lekarzy i aptekarzy. Jako członek Białych we Florencji występował przeciw nieograniczonej supremacji papieża. Po zwycięstwie Czarnych został oskarżony, skazany na grzywnę i dwa lata wygnania, później na dożywotnie wygnanie. Do końca życia przebywał na różnych dworach włoskich, zmarł w Rawennie. **Boską komedię** Dante tworzył w latach 1308–1321. Jest uważana za syntezę średniowiecznej myśli filozoficznej, historycznej, teologicznej; wywarła znaczący wpływ na kulturę europejską. Jej pierwsza edycja drukiem, w języku włoskim, ukazała się w 1472 r. w Foligno w drukarni Johanna Numeistra (typografa pochodzącego z Moguncji).

Poddany konserwacji egzemplarz pochodzi z pierwszej edycji (1544 r.), w której po raz pierwszy zamieszczono komentarz Alessandro Vellutello. Komentator zadedykował dzieło Dantego papieżowi Pawłowi III (1534-1549), który, ze względu na wysoką kulturę i mecenat nad sztuką i literaturą, określany był jako „ostatni renesansowy papież”. Dzieło wydrukował

Francesco Marcolini (przyjaciół Tycjana) w swojej weneckiej oficynie. Wydanie to zawiera jedno z najpiękniejszych ilustracji do poematu renesansowego w XVI wieku. Drzeworyty prawdopodobnie wykonane zostały przez Giovanniego Britto, który pracował jako grawer u Marcoliniego.

Od czerwca 2022 roku w warszawskiej pracowni trwała konserwacja. Badania czystości mikrobiologicznej wykazały, że wszystkie starodruki muszą być poddane dezynfekcji tlenkiem etylenu. Po dezynfekcji przystąpiono do kolejnych prac nad zbiorem starodruków. Dwa z nich konserwowane były „na bloku”, czyli bez demontażu ksiąg, a zacieki na kartach papieru usuwano przy zastosowaniu wilgotnych przekładek i kompresów. Natomiast trzy starodruki zde-montowano, rozłożono na składki i karty, które po wstępnym oczyszczeniu zostały wykąpane i wzmocnione strukturalnie metylocelulozą. Jeszcze przed przystąpieniem do zabiegów mokrych wykonano próby odporności pieczętek oraz zapisków na rozpuszczalniki. Przedarcia papieru były sklepane, a same karty prostowane pod obciążeniem. Przed zszyciem składki ksiąg zostały przekazane do digitalizacji. Do Opola starodruki powróciły w ochronnych futerałach i pudłach z miękką wyściółką zabezpieczającą oprawy przed przetarciem powierzchni. Po konserwacji starodruki odzyskały swoje dawne walory estetyczne. Przebieg prac konserwatorskich został utrwalony w dokumentacji fotograficznej i opisowej, a cyfrowa wersja starodruków dostępna będzie w Opolskiej Bibliotece Cyfrowej. Konserwacja księgozbioru zabytkowego, dokumentującego przeszłość, umożliwi czytelnikom wykorzystanie go do celów badawczych i poznawczych. Jednocześnie Biblioteka zabezpieczy dla obecnych i przyszłych odbiorców cenne dla dziedzictwa europejskiego starodruki. W Zamku w Rogowie Opolskim, przechowywane w odpowiednich warunkach (wilgotność i temperatura), przez kolejne stulecia służyć będą miłośnikom tego, co minęło, a przecież ciągle trwa.

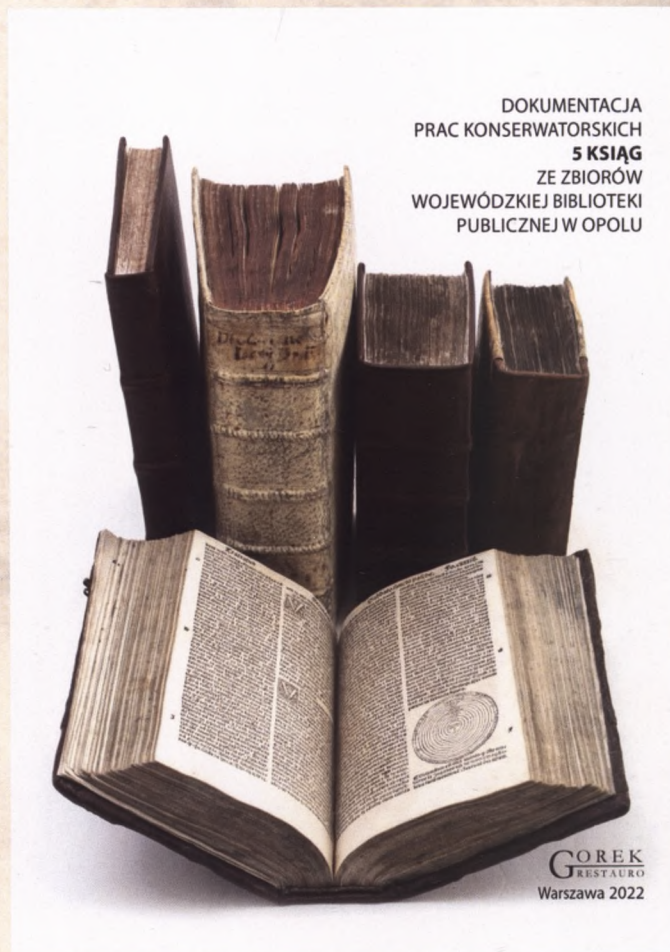
Zakonserwowane w bieżącym roku starodruki to tylko drobna część ze zbioru ksiąg, wydrukowanych w XVI stuleciu, a gromadzonych przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu od 1951 roku.

Opracowała: Mirostawa Koćwin

„Konserwacja XVI-wiecznych zabytków piśmiennictwa ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu” zrealizowana w ramach Programu: „Wspieranie działań muzealnych”

„Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury-państwowego funduszu celowego”

Zadanie dofinansowane przez Samorząd Województwa Opolskiego.

Dofinansowano ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowane przez
Samorząd Województwa Opolskiego

INSTYTUCJA KULTURY
Samorządu
Województwa Opolskiego

**„Bo nie jest światło, by pod korcem stało”.
XVI-wieczne starodruki Wojewódzkiej
Biblioteki Publicznej w Opolu**

**Wernisaż wystawy
Galeria WBP – Opole, ul. Piastowska 20
23.11.2022 r., godz. 13.00**

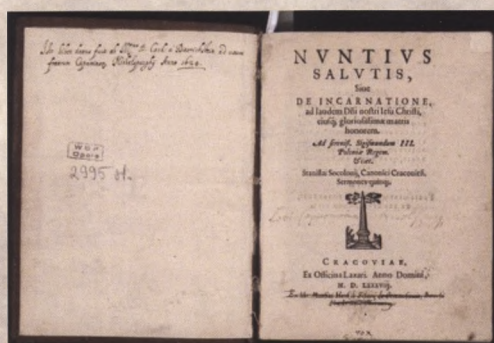
Na wystawie pokazujemy najbardziej reprezentatywne druki, wytoczone w drukarniach polskich, francuskich, niemieckich, szwajcarskich i włoskich.

Większość
poloników
wydana
została
w Krakowie
u znanych
drukarzy:
**Hieronima
Wietora –**

Mikołaja Jaskiera *Iuris Provincialis quod Speculum Saxonum vulgo nuncupatur libri tres*, 1535 r.; **Jana Hallera** - Mikołaja z Błonia *Tractatus sacerdotalis de sacramentis*, 1519 r.; **Łazarza Andrysowica (Drukarnia Łazarzowa)** – Jana Herburta *Statuta Regni Poloniae, in ordinem alphabeti digesta*, 1563 r.; Bartłomieja Groickiego *Artykuły Prawa Maydeburskiego*, które

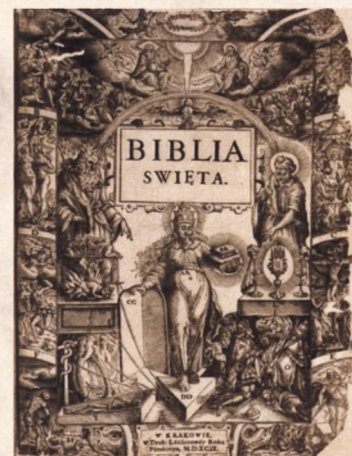
zowią
Speculum Saxonum, 1565 rok;
Annibala Rosselinusa *Pymander Mercurii Trismegisti*, 1585 r.;

Stanisława Sokołowskiego *Nuntius salutis, sive de incarnatione*, 1588 r.;

Jakuba Wujka *Psalterz Dawidów*, 1594 r. oraz *Biblia to jest Księgi Starego i Nowego Testamentu*, 1599 r.;

Jakuba Siebeneichera -
Jakuba Wujka *Postilla Catholica*, 1584 r.

Są też **druki wrocławskie**, w tym: *Fabellae Aesopicae quaedam breviores. Ad usum studiorum puerilium selectae*, 1581 r. oraz Publiusa Terentiusa *Comoediae*

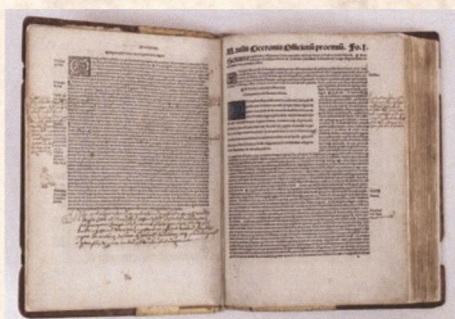
sex, iam denuo scholiis z 1592 roku.

Ze znanej wrocławskiej oficyny **Johannesa Scharffenberga** w 1581 roku wyszło dzieło Melanchtona *Syntaxis ut olim współoprawne z Grammatices Latinae elementa, ad pristinam brevitatem pueris*. W książce odnajdujemy wpis proveniencyjny „Henricus Wenceslaus Dux Munsterbergensis” – wskazujący na Henryka Wacława, księcia ziebickiego jako właściciela dzieła. Z Gorlitz, z oficyny **Johannesa Rhamby** pochodzi *Grammaticae Graecae cum Latina... ad usum Scholae Gorlicensis* autorstwa Martinusa Crusiusa (1526-1607),

niemieckiego historyka, hellenisty i filologa klasycznego, profesora na Uniwersytecie w Tybindze. Crusius był autorem opracowań poświęconych greckiej i łacińskiej gramatyce, retoryce i etyce. Gramatyka grecka i łacińska przeznaczona była dla uczniów gimnazjum w Zgorzelcu.

Starodruki wydane we Francji pochodzą z oficyn paryskich właścicieli, takich jak: **Poncetus Le Preux** (Cicero *Philosophiae totius*, 1509 r.);

Jean Petit (*Auctoritates Aristotelis* **Senece Boetii**, 1537 r.); **Robertus Stephanus**, znany też jako Robert Estienne (Cicero *Epistolae Familiares* *diligentius*, 1550 r.) oraz

jego brat **Charles Stephanus** (Pagninus *Institutionum Hebraicum abbrevatio*, 1556 r.). Warto też wspomnieć o drukarzach paryskich, których sygnety ukazywały drukarnię.

Tak było w przypadku **Jodocusa Badiusa** (w dziele Cyserona *Pro L. Valerio Flacco*, 1531 r.), czy też **Michaela Roigny** (komentarze **Fran. Titelman**a do dzieł **Arystotelesa**, 1577 r.) W Strasburgu (Argentoratum) **Joannes Hervagius** wydał dzieło kaznodziei i reformatora **Martina Bucera** *Enarratio in evangelion Johannis*, 1528 r. *Iliada* Homera wydawana była przez **Wolfganga Cephaleusa** w 1525 r., jak również u **Theodosiusa Riheliusa** w 1572 roku.

Dużym ośrodkiem drukarstwa szesnastowiecznego była Bazylea, w której warsztaty drukarskie prowadzili, między innymi **Thomas Wolff** - na wystawie pokazujemy

Missale Rubricam Vratislaviensis Diocesis, noviter impressum z 1519 roku, z pięknym kolorowanym drzeworytem ukazującym Chrystusa na krzyżu, z Marią i św. Janem.

W oficynie **Hieronimusa Frobeniusa** w 1548 r. wyłożono *Dictionarium Hebraicum* autorstwa matematyka i hebraisty **Sebastiana Munstera**, twórcy mapy Śląska z 1545 roku. **Joannes Oporinus**, oprócz dzieł o tematyce antycznej, np. **Georgiusa Fabrycius**a *Antiquitates monumenta insygnia*, 1550 r., wydawał też cenne dla nas polonica. Wydrukowane w 1555 roku dzieło *De origine*

et rebus gestis Polonorum **Marcina Kromera** ukazuje dzieje Polski do 1506 roku. Księgę zdobią całostronicowe wizerunki królów Polski **Zygmunta I Starego** i jego syna **Zygmunta II Augusta**. Bazylejski typograf **Petrus Perna** w 1577 roku wydał luksusowe pod względem typograficznym i ilustracyjnym dzieło *Elogia virorum literis illustrium* autorstwa **Paulusa Joviusa**. Utwór zawiera wiele krótkich szkiców biograficznych i portrety wykonane techniką drzeworytu.

Równie liczne były oficyny w miastach niemieckich. W Kolonii działał **Maternus Cholinus**, z którego drukarni wyszły dzieła Cyryla Jerozolimskiego *Catecheses illuminatorum*, 1564 r., czy Hegesippusa *Scriptoris gravissimi de Bello Iudaico*, 1575 r. U **Johannesa Gymnicusa** w 1537 roku wydano *Opus de conscribendis Epistolis*, którego autor Erazm z Rotterdamu - niderlandzki pedagog i filozof, myśliciel chrześcijański - należał do najwybitniejszych humanistów renesansowych.

U **Gervinusa Caleniusa** wydrukowano dzieła Laurentiusa Suriusa: w 1568 r. *Commentarius brevis rerum in Orbe gestarum* (oprawione w pergamin rękopiśmienny), natomiast w 1581 roku *De probatis Sanctorum historiis, partim*. W zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu szczególnie liczne są dzieła ewangeliczne, wydrukowane w XVI stuleciu w Wittenberdze.

U **Hansa Luffta** w 1547 r. wydana została *Hauspostille* Martina Lutra – inicjatora Reformacji i autora 95. też potępiających odpusty i nadużycia z nimi związane. *Postyllę domową* ilustruje 87 drzeworytów o treści biblijnej, wykonanych przez zaprzyjaźnionego z Lutrem Lucasa Cranacha oraz związanych z nim grafików.

Spod pras drukarskich **Johannesa Crato** wychodziły dzieła Davida Chytreausa, Paula Ebera, czy też najbliższego współpracownika Lutra - Filipa Melanchtona.

Kilka dzieł Melanchtona, z supereklibrisem „ARMA HESSICA 1525” musiało niegdyś należeć do Johannesa Hessa, pierwszego ewangelickiego pastora w kościele św. Marii Magdaleny we Wrocławiu.

Z frankfurckich oficyn wychodziły dzieła o różnej tematyce.

U **Andreasa Wechela** i jego Spadkobierców wydawano prace Cycerona: *Opera omnia*, *Orationes* czy *Consolatio* (z super-ekslibrisem Isaaca Phenndlera), jak również Alberta Krantz *Poloniae gentisque et Reipublicae Polonicae descriptionibus, libri duo* z 1575 roku.

Należy też wymienić wydawnictwo **Sigismunda Feyerabenda**, w którym w 1579 roku wydano *Regenten-Buch* Georga Lauterbecka, wzbogacone o dekoracyjne grafiki Josta Ammana.

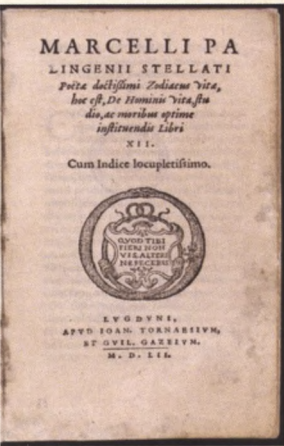
Sygnet drukarski Feyerabenda, wykonany przez Josta Ammana, znajdujemy również w dziele Joachima Cureusa *Schlesische und der herzlichen Statt Bresslau General Chronica* z 1585 roku.

W Lipsku w oficynie **Johannesa Rhamby** wydawano *Catechismus* Lucasa Lossiusa, 1559 r., Melanchtona *Liber de Anima recognitus*, 1565 r. Z oficyny **Valentina Papy** w 1554 r. wyszło dzieło *Elegantiae poeticae ex Ovidio*,

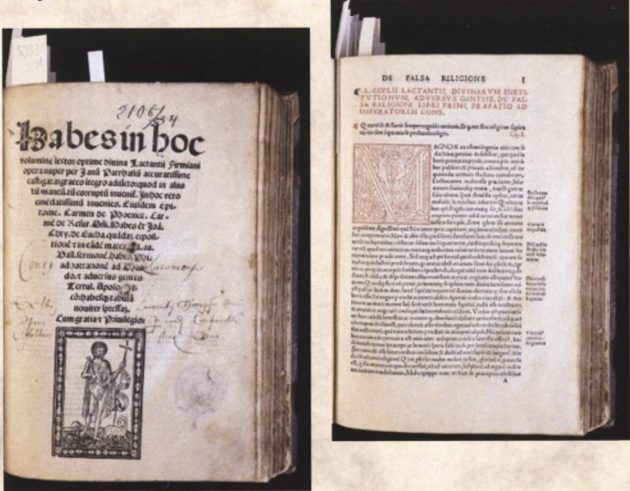
(wyciąg z prac rzymskich elegików, sporządzony przez Georga Fabriciusa). W Lipsku na polu drukarskim działali też Ernest Woegelin, Nicolaus Wolrab, Johann Steinmann.

W zbiorach WBP w Opolu znajdują się książki antwerpskie, wydane przede wszystkim w **Oficynie Plantiniana**. Są to, m.in. dzieła Martinusa Azplicuety *Enchiridion manuale* z 1581 r.; Juvenalisa *Satyrarum* z 1566 r.; czy też Justusa Lipsiusa *De amphitheatro liber* z 1589. To ostatnie dzieło wydrukowano w Lejdzie, gdzie działał też **Joan Tornaesius**. Wydane u niego w 1552 roku *De hominis vita* autorstwa Marcellusa Palingeniusa, ze względu na zawarte w nim satyryczne uwagi pod adresem Kościoła i papieża, umieszczone zostało w „Indeksie Ksiąg Zakazanych”.

Niewiele egzemplarzy dzieła się zachowało, a do Biblioteki starodruk trafił w bardzo złym stanie. W 2010 roku poddany został konserwacji.

Na regałach ze starodrukami wśród szesnastowiecznych dzieł odnaleźć też można książki wydrukowane we włoskich oficynach we Florencji, Rzymie, jak również w Wenecji.

W Wenecji z oficyny **Giovanniego Tacuinusa** wyszedł w 1509 roku zbiór dzieł *Habes in hoc volumine lector optime Divina Lactantii Firmiani opera...* autorstwa Laktancjusza (250-330), wczesnochrześcijańskiego pisarza, doradcy cesarza Konstantyna Wielkiego (księga zakupiona została w październiku bieżącego roku).

W 1556 roku **Domenico de Farri** wydrukował dwutomowe dzieło historyczne *Dell'Istorie del suo tempo* Giovaniego Paolo (lekarza, humanisty, historyka, kolekcjonera). Starodruki zdobią sygnety drukarza i liczne drzeworytowe inicjały. Z oficyny **Marcusa Antoniusa Zalterusa** w 1587 roku wyszła *Summa Aurea Armilla* autorstwa Bartholomeusa Villauraena; dzieło poświęcone było opiece nad duszami.

W informatorze tylko zasygnalizowano produkcję wydawniczą oficyn europejskich, z których pochodzą starodruki szesnastowieczne, zgromadzone przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu. Każda z zaprezentowanych książek jest inna, unikatowa. O wyjątkowości każdego dzieła decyduje oprawa: skórzana, pergaminowa, czasami z wykorzystaniem tzw. makulatury rękopiśmiennej. Wiele z zaprezentowanych książek zdobią drzeworytowe inicjały oraz całostronicowe grafiki. Ich twórcy to uznani artyści tej miary, co: Jost Amman, Lucas Cranach, czy też Giovanni Britto. W wielu księgach na kartach tytułowych znajdują się sygnety drukarskie, bardziej lub mniej wyszukane, czasami wypełnia je motto. *Sua fata libelli* – książki Opolskiej Książnicy posiadają swoje historie, należały do właścicieli, którzy niejednokrotnie znakowali należące do nich dzieła własnym ekslibrisem, superekslibrisem lub ręcznym podpisem.

iróslawa Koćwin

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowane przez Samorząd Województwa Opolskiego

INSTYTUCJA KULTURY Samorządu Województwa Opolskiego

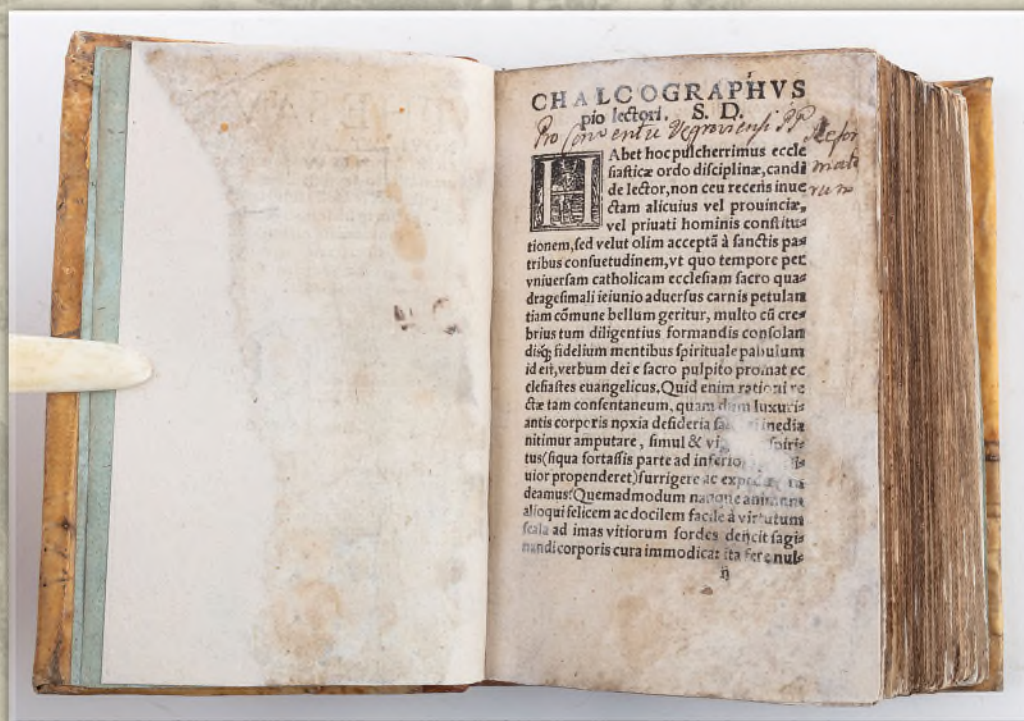
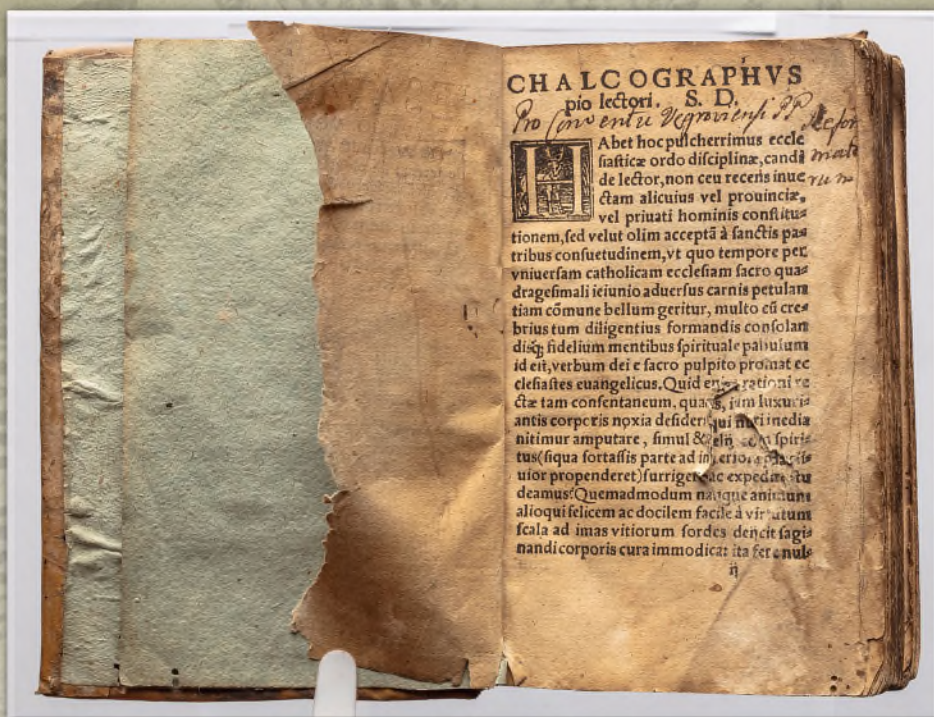
PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vvlgō Vocatur) sermones Quadregesimales: nunc demum à docto quodam
Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorem Nouesianum, 1541

PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vvlgo Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorem Nouesianum, 1541

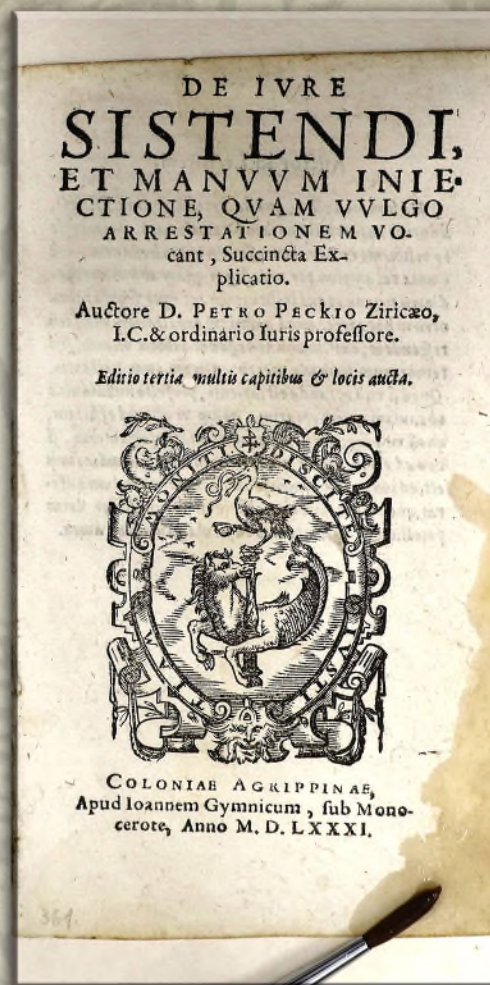
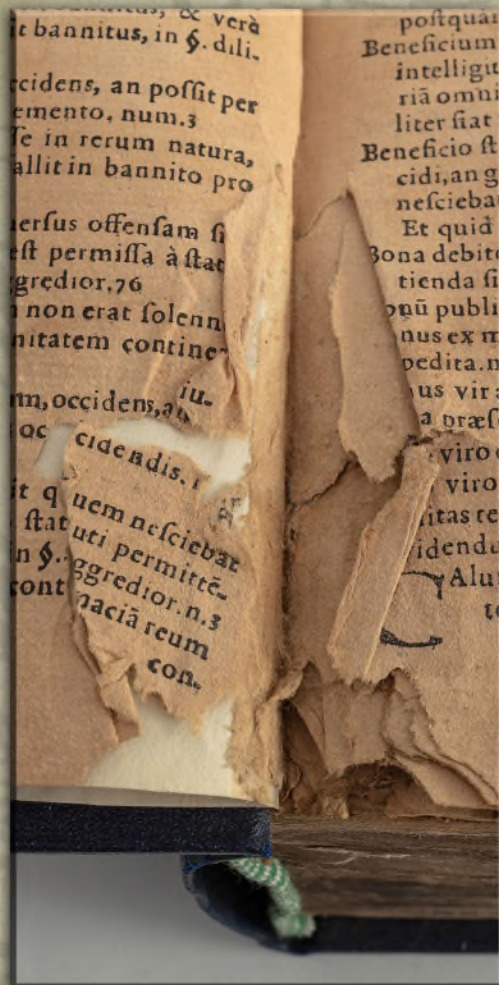
PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vulgo Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorem Nouesianum, 1541

MARSILIUS HIPPOLYTUS

Practica causarum criminalium, [Coloniae Agrippinae]: apud [Joannem Gymnicum], [1581]

MARSILIUS HIPPOLYTUS
Practica causarum criminalium, [Coloniae Agrippinae]: apud [Joannem Gymnicum], [1581]

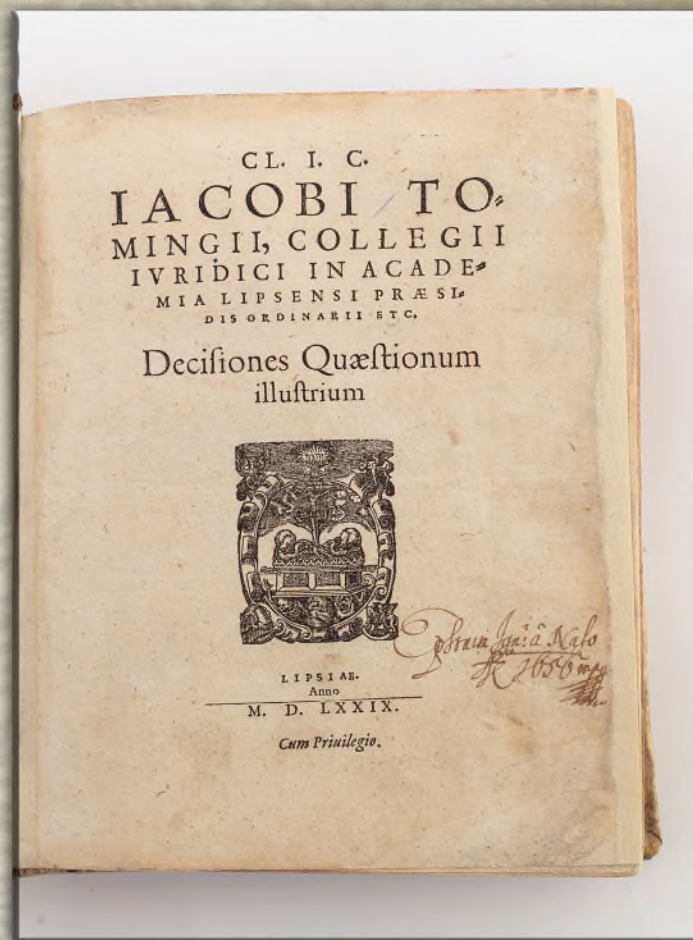
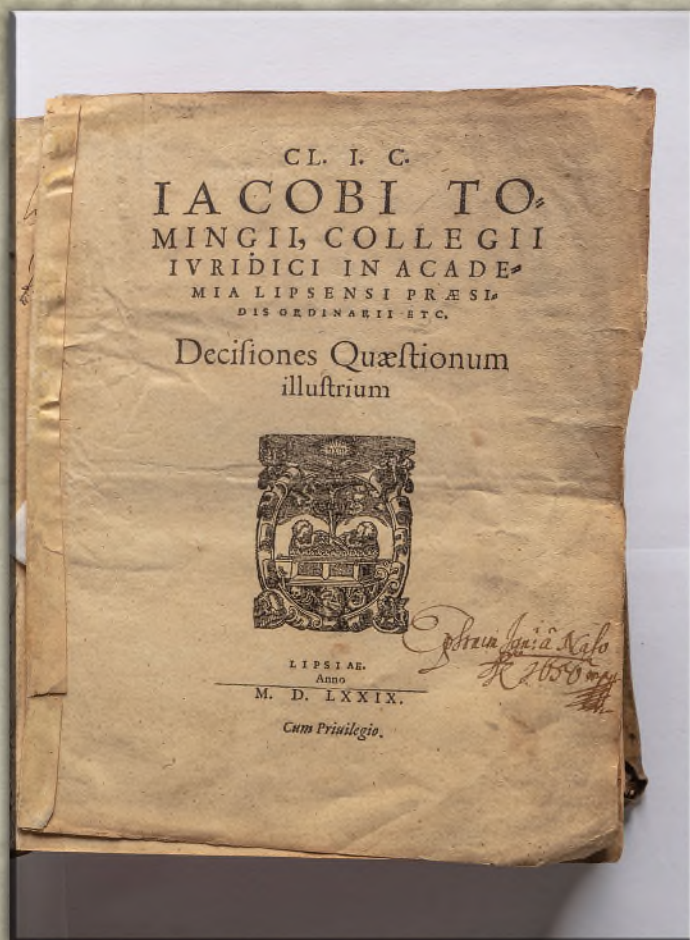
PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vulgo Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam
Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorem Nouesianum, 1541

JAKOB THOMING

CL. I. C. Jacobi Tomingii Collegii Iuridici in Academia Lipsensi Praesidis Ordinarii Decisiones
Quaestionum illustrium, Lipsiae: [Typis Voegelianis], 1579

JAKOB THOMING
CL. I. C. Iacobi Tomingii Collegii Iuridici in Academia Lipsensi Praesidis Ordinarii Decisiones
Quaestionum illustrium, Lipsiae: [Typis Voegelianis], 1579

Collegij
scribit
ILLVSTRISSI

scribit
MIS ET GENEROSIS

scribit
SIMIS PRINCIPIBVS ET

scribit
DOMINIS DN. VLTRICO DN. IOAN

scribit
NI DN. SIGISMVND AVGVSTO DVCIBVS MEGAS

scribit
POLENSIVM, PRINCIPIBVS SCLAVORVM, COMI-

scribit
tibus Suerinensium, Rostochij & Stargardiz prouin-

scribit
ciarum dominis, Dominis suis el-

scribit
tissimis.

scribit
Multorum audiuntur hodie

scribit
querelæ, Illustrissimi &

scribit
Generosissimi Principes,

scribit
de librorum, quibus lega-

scribit
les materiæ illustrantur,

scribit
tum olim tum nostra eti-

scribit
am ætate editorum numero & copia,

scribit
quæ tanta est vt ijs euoluendis hominis

scribit
vita vix ac ne vix quidem sufficiat, & is

scribit
qui insuper aliorum editionem molia-

scribit
tur, solilucernam & teruntium Cræsi pe-

scribit
cuniæ addere velle videatur. De ijs quere-

scribit
lis, quam veræ eæ sint, & eiusmodi scri-

scribit
ptis, quæ autores suos contra commune

scribit
) (parentum

Collegij
scribit
ILLVSTRISSI

scribit
MIS ET GENEROSIS

scribit
SIMIS PRINCIPIBVS ET

scribit
DOMINIS DN. VLTRICO DN. IOAN

scribit
NI DN. SIGISMVND AVGVSTO DVCIBVS MEGAS

scribit
POLENSIVM, PRINCIPIBVS SCLAVORVM, COMI-

scribit
tibus Suerinensium, Rostochij & Stargardiz prouin-

scribit
ciarum dominis, Dominis suis clemen-

scribit
tissimis.

scribit
Multorum audiuntur hodie

scribit
querelæ, Illustrissimi &

scribit
Generosissimi Principes,

scribit
de librorum, quibus lega-

scribit
les materiæ illustrantur,

scribit
tum olim tum nostra eti-

scribit
am ætate editorum numero & copia,

scribit
quæ tanta est vt ijs euoluendis hominis

scribit
vita vix ac ne vix quidem sufficiat, & is

scribit
qui insuper aliorum editionem molia-

scribit
tur, solilucernam & teruntium Cræsi pe-

scribit
cuniæ addere velle videatur. De ijs quere-

scribit
lis, quam veræ eæ sint, & eiusmodi scri-

scribit
ptis, quæ autores suos contra commune

scribit
) (parentum

JAKOB THOMING

CL. I. C. Iacobi Thomingii Collegij Ivridici in Academia Lipsensi Praesidis Ordinarii Decisiones

Quaestionum illustrium, Lipsiae: [Typis Voegelianis], 1579

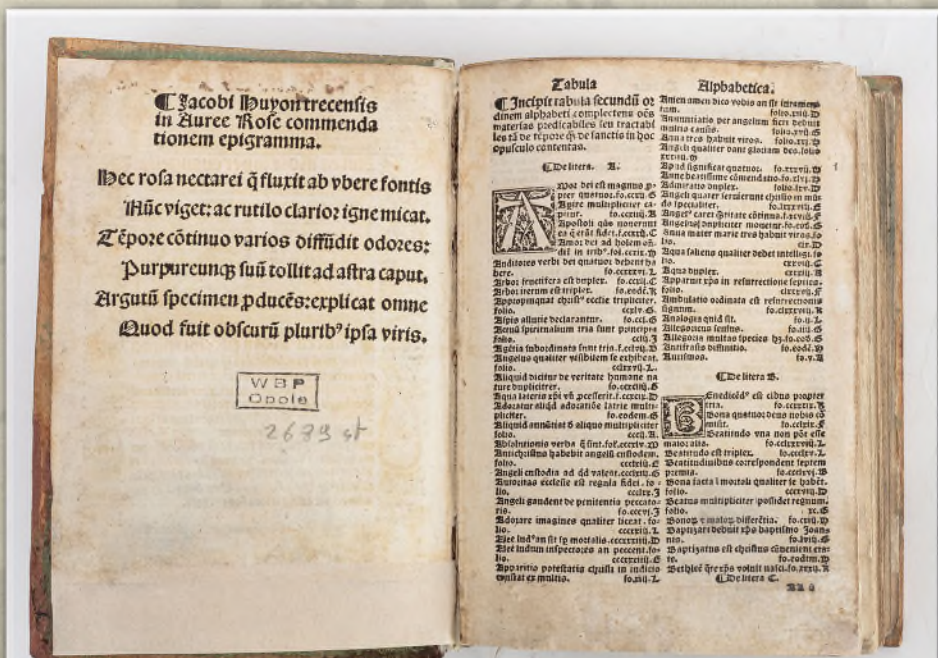
PRIERIAS SILVESTER

Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giuncta, 1536

PRIERIAS SILVESTER

Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giunta, 1536

PRIERIAS SILVESTER

Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giuncta, 1536

Tabula

cat in absolutione: quicqd boni feceris
sit tibi in remissionem peccatorum. lx. fo.
lio. cccxlv.

¶ Utrū vnus cōfessor possit mutare pe-
nitentiā inunctā ab alio. lxj. fo. cccxlvj.

¶ Utrū aliquis in extremis possit facere
verā penitentiam. lxij. fo. eodem.

¶ Utrum circumstantia temporis sacri
peccati aggrauet in infinitum ⁊ conse-
quenter sit necessario confitenda. lxij.
folio. eodem.

¶ Utrum is quis in religionem intrat
animo ⁊ intentione perseuerandi in ea
vsq; ad mortem si peniteat possit redire
ad seculum ⁊ contrahere matrimoniū
lxiiij. fo. cccxlvij.

¶ Utrum iste contractus liceat siue sit

Casuum.

locatio siue pignoratio. Petrus habens
iocale valoris aureorum tricentorum ⁊
indigens pecunia accipit a Titio au-
reos tricentos. ⁊ Titius a Petro dictus
iocale: hoc pacto vt quoties ille restitu-
erit iocale: iste restituat pecunias. fo. ccc.

Finit Tabula Casuum.

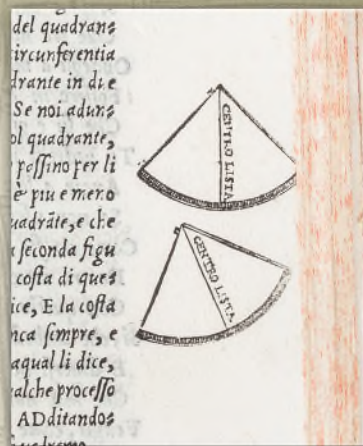
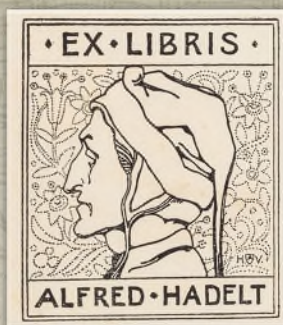
¶ Regestum.

AA a b c d e f g h i l l m n
o p q r s t v x y z ⁊ ⁊ ⁊ ⁊ ⁊
B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V X Y . Omnes
sunt quaterniones.

PRIERIAS SILVESTER

Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giuncta, 1536

DANTE
La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Espositione di Alessandro Vellvtello, in Vinegia:
per Francesco Marcolini, 1544

[illegible]

CANTO OTTAVO.

[illegible]

Agguati già lottor ben ghiocelli al uero :
 Ciel uero ? hora ben tanto faste
 Certo, del trapassar dentro ? legiero
 Io uidi quatto offerito pentite
 Tanto pefica riguardar in sue
 Quasi affettando pallido ? humile ?
 E aldi ufar de lalto, e scender giue
 Due angeli con due spade affocce
 Trotte e priuate de le punte sue :
 Verdi, come fogliette pur mo nit,
 Erano in uife, che da uerdi penne
 Perelfi ? trabocan ditte e uanellate.

Abbiamo di sopra veduto, che per aver
 detto queste anime private de la luce del
 sole, (1) & del lume de la divina gratia,
 fin al ritorno di quelle buone del
 mandato nato a Maria vergine, e salda
 per ancoia dicendo ne la loro orazione,
 Eia regis adoratae regina illis tuius regis
 vicarius acule ad nos convertere. et c.
 Poi ne dicono, De luce ante terminare re-
 rum creator, pignoris ad solita clementia
 sis propitius cunctis et c. Igual fin cansa
 se similmente la sera ne bolano bene, e
 ser domandato a Dio, che le guardi da
 ogni noxiosa fortissima. da ogni terrore

[illegible]

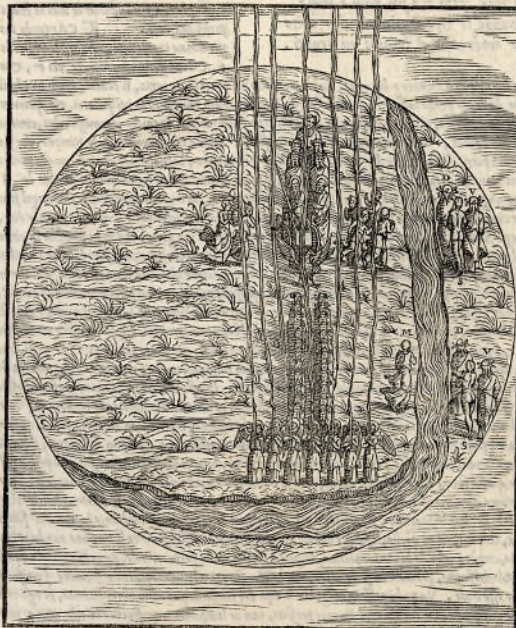
Virgilio parla a questi spiriti dicendoli, O
Eletti di Dio, Perché son morti, come uol
inferire, che quãdo hanno uisita purgato le
commosse calpe, desser essenti da lui in cielo

La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Expositione di Alessandro Vellvtello, in Vinegia:
per Francesco Marcolini, 1544

CANTO XXVIII.

Vàto haueuan l'ultimo costrutto:
Poi a la bella donna tornai il uiso.

*euai sempre primavera, cō ogni frutto, E questo è il nettare, di che dice ciascuno scrit-
tore esser il po- te de brati. O mi riuolsi, Vol-
tasti tutto Dite a Virg. et a Stat. cio è, uolò tutto lenimo a la facultà portica, E uide ch'auerano udi-
to L'ultima costrutto, cio è, L'ultima cōclusione CON rife, Per haueu Matelda detto, ch'essi poeti ses-
gnaron forse quai letà de loro, che a dir che signessiro par cosa ridicola, Ma perche in essa facultà
nō uide poter far profitto, tornò poi il uisō a la bella donna, cio è, a la cōteplatione de l'eterna uita.*

CANTO XXIX.

Cantando, come donna innamorata,
Continuò col fin di sue parole,
Beati, quorum tecta sunt peccata:

*Haueu'ol poeta nel p'cedete canto in per-
fina di Matelda reseluto i dubbi et in
quello habbiamo ueduto, hora in questo
mostra, come essa Matelda si mosse con*

PURGATORIO

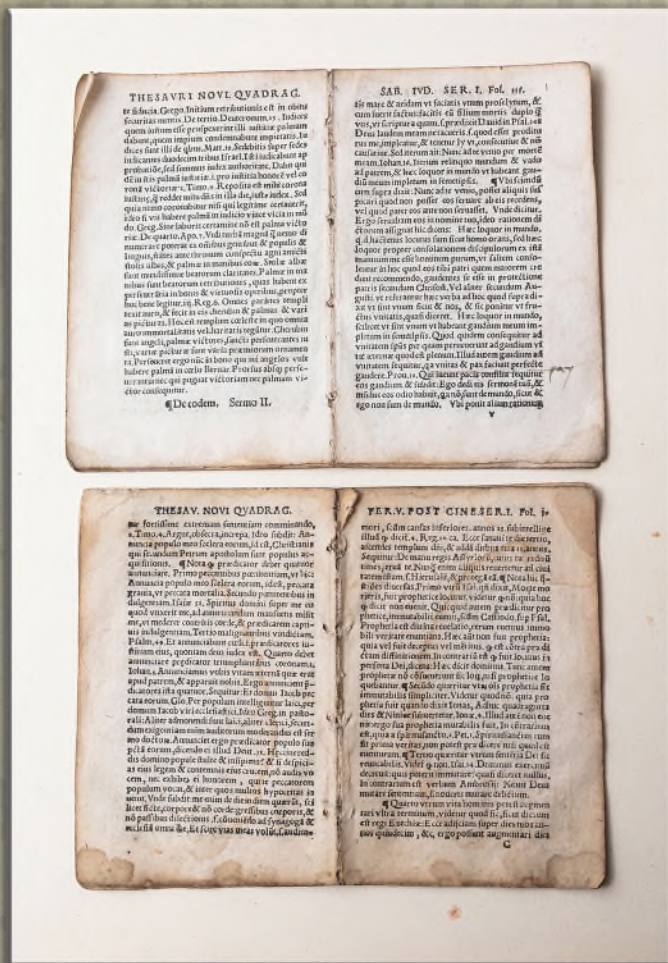

Ella pur ferma in su la destra coscia
Del carro stando e a le sustantie pie,
Volse le sue parole così poscia:
Voi wigilate ne l'eterno die;
Si che notte no sonno a uoi non fura
Posso, che fuccial secol per sue uie:
Onde la mia risposta è con piu cura;
Che mintenda colui, che di la piagne;
Perche sia colpa e duel duna misura.
Non pur per op'ra de le rote magne;
Che drizzan ciascun seme ad alcun fine,

*Era Beat. pur ferma in su la destra coscia
cio è, in su la destra sponda del carro, E
questo per contraria a quello che detto di so-
pra, che la uide in su la sinistra sponda,
Ma noi int'edemo, che all'hora era su la si-
nistra, perche da quella parte di la dal suo
me li stava Dite, alqual int'edemo habbiamo
ueluto che gl'ha s'fata, Et hora era su la
destra, perche uolea drizzar le sue parole a
gli'angeli, ch'erano con lei nel carro, e far
che Dante l'intendesse ancora lui, come ues-
tremo che*

DANTE

La Comedia Di Dante Alighieri Con La Nova Espositione di Alessandro Vellvtello, in Vinegia:
per Francesco Marcolini, 1544

PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vlglo Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorum Nouesianum, 1541

Jakob Thoming
CL. I. C. Iacobi Tomingii Collegii Ivridici in Academia Lipsensi Praesidis Ordinarii Decisiones
Quaestionum illustrium, Lipsiae: [Typis Voegelianis], 1579

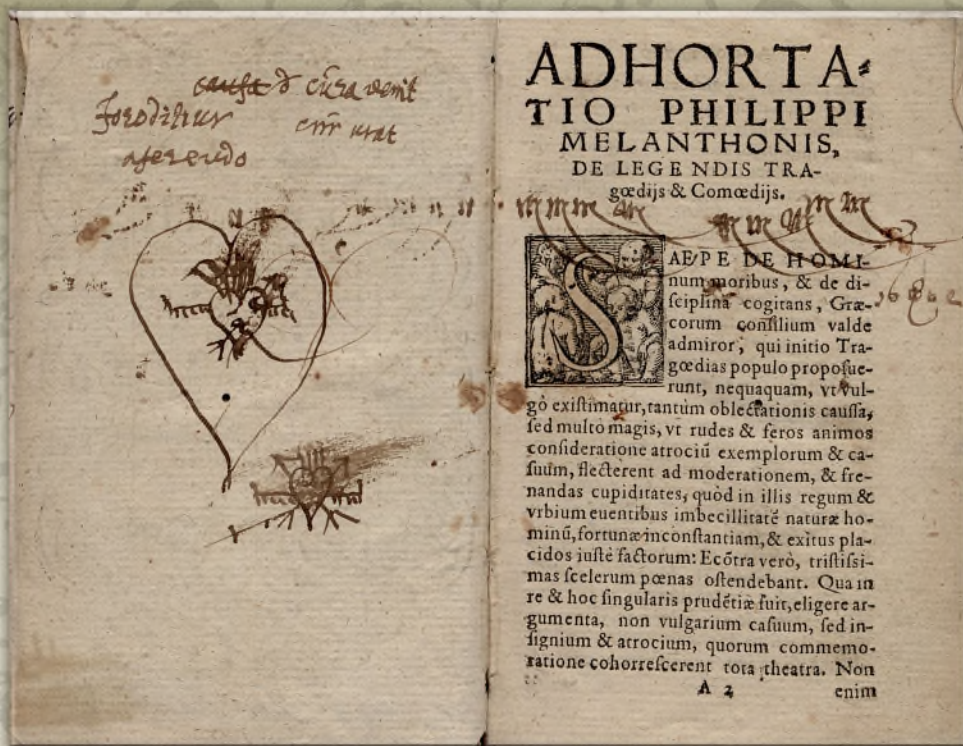

MARSILIUS HIPPOLYTUS
 Practica causarum criminalium, [Coloniae Agrippinae]: apud [Joannem Gymnicum], [1581]

PUBLIUS TERENTIUS

Comoediae sex, iam denuo scholiis illustratae, atque caeteris multo castigatiores, editae, studio et labore Philippi Melanthonis ac Erasmi Roterodami, Vratislaviae, 1592 r.

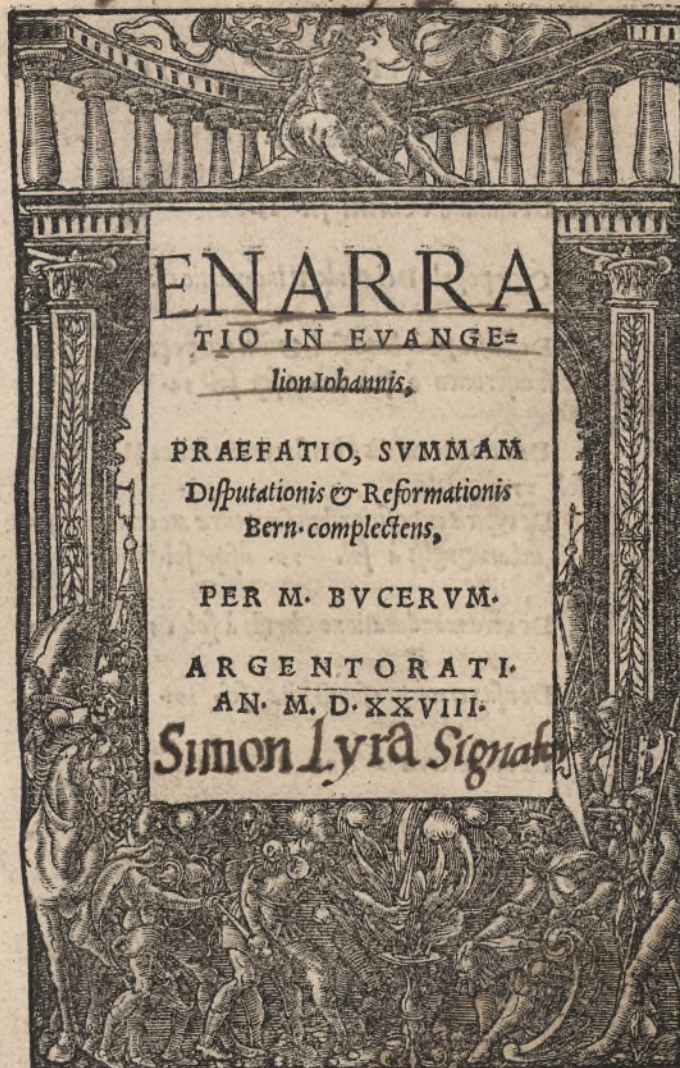
PUBLIUS TERENTIUS
Comoediae sex, iam denuo scholiis illustratae, atque caeteris multo castigationes, editae, studio et labore Philippi Melanthonis ac Erasmi Roterodami, Vratislaviae, 1592 r.

JOHANNES HOFFERUS

Icones Catecheseos et virtutum ac uitiorum illustratae numeris, Vitebergae: excudebat Johannes Crato, 1558

Maledictus qui fradet in homine!

MARTIN BUCERUS

Enarratio in evangelion Johannis, Praefatio, summam Disputationis cum Reformationis Bern-complectens, Argentorati: Joannes Hervagius, 1528

Si quando
ac prope
uersi vn
reque; fl a
riculo non dubitavi p
cū summa laude ad co

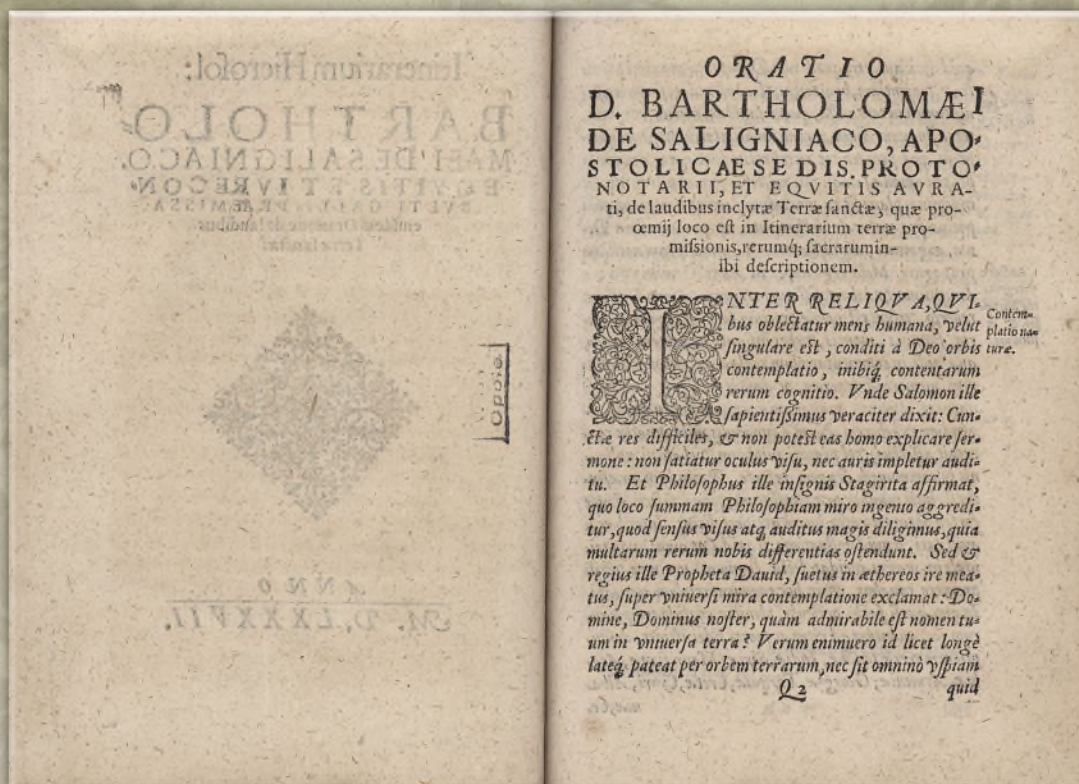
V.e re
sunt,
hoc te
quent
reor,
Hortensij ne me dice

Si Qu
qui ac
nos im
uersa
nem
ad accusandū * descē

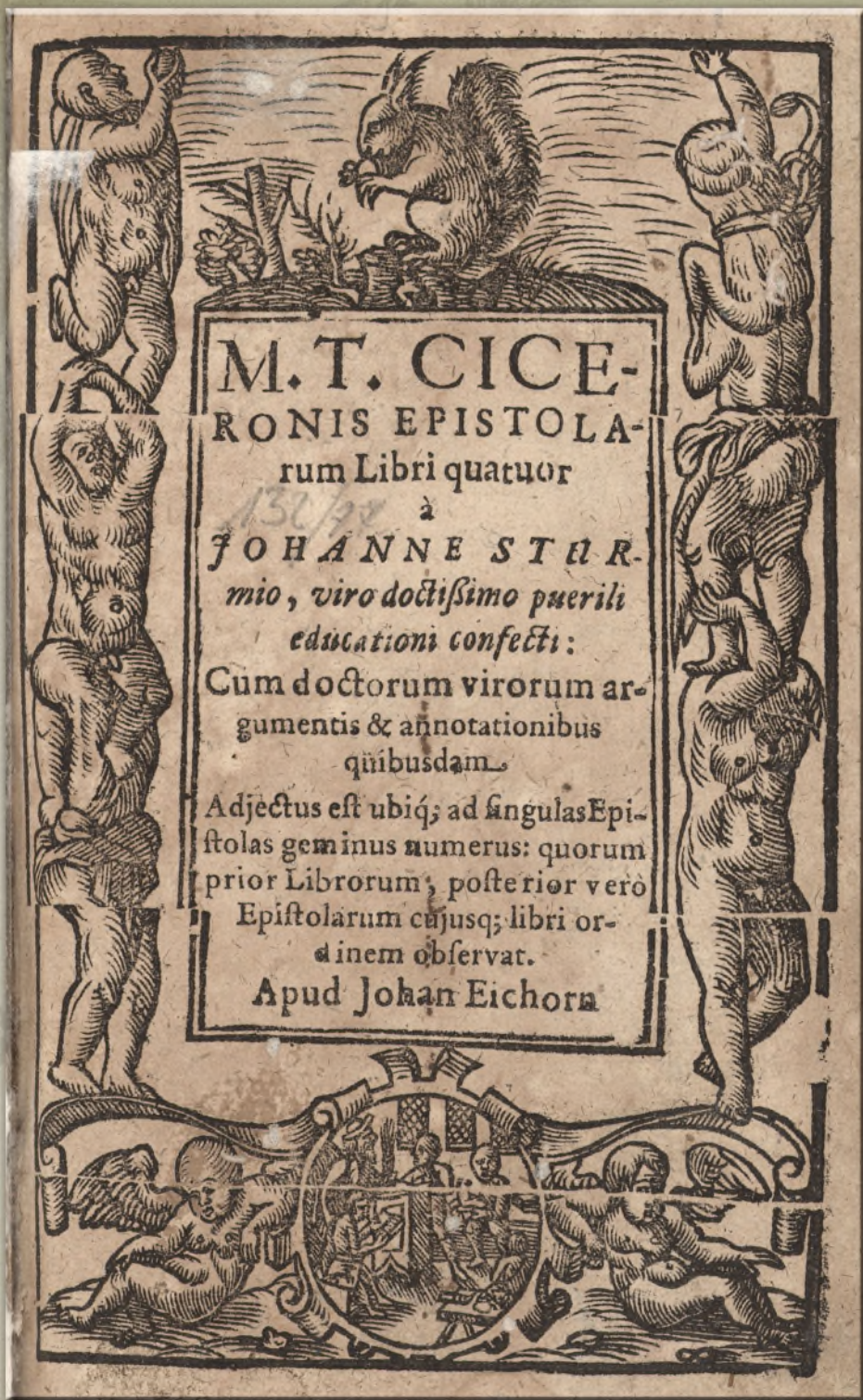
MARCUS TULLIUS CICERO

Orationes... A Caelio Secundo Curione post aliorum omnium correctiones, diligenter emendata,
et scholiis artificum in dicentibus, et lectionis varietate, ubi opus est, ad marginem appositis,
illustrate, Basileae: ex Officina Brylingeriana, 1585

BURCHARD Z GÓRY SYJON

Descriptio Terræ Sanctæ et regionvm finitimarvm, avctore Borchardo, Monachogermano, familiae Dominicanæ, quem vixisse accepimus circa annum Iesu Christi M.CC.XXCIII., Magdeburgi : Impensis Ambrosij Kirchneri, excudebat Paulus Donatus, 1587

MARCUS TULLIUS CICERO
Epistolarum Libri quatuor a Johanne Sturmio, viro doctissimo puerili educationi confecti,
Argentorati: apud Johan Eichorn, 1539

PHILIPPI
CALLIMACHI
FLORENTINI,
IN SYNODO EPISCOPORVM
DE CONTRIBVTIONE
CLERI,
ORATIO.

CRACOVIAE
In Officina LAZARI: Anno Domini,
M. D. LXXXIIII.

1584

PHILIPPUS FLORENTINI CALLIMACHUS
In Synodo Episcoporum de contributione cleri, oratio, Cracoviae: In officina Lazari, 1584

Bedruckt zu Franckfort am
Mayn bey Christoff Raben / in Verle-
gung Sigmund Feyerabends.

M. L. LXXXV.

Schlesische vnd der herzlischen Statt Breslaw

GENERAL CHRONICA,

Das ist:

Warhafft eigent- liche vnd kurtze Beschreibung

Dess Landes Ober vnd Nieder Schlesien/ Anknufft/ Namen/ Herkom-
men/ deren Herzogen/ Fürstenthumben/ Städten/ Schloßern/ Sitten/ derselben Ver-
mehrungen/ Kriegen vnd Verwundungen/ insonderheit der weitberühmten herzlischen Statt Břes-
law vnd Fürstenthumbes Břegau/ etc. Auf alten vnd neuen Schrifften vnd
Chronicken zusammen gezogen.

Auch was sich mit den umbligenden Ländern vnd Volckern / nemlich
Bohemien/ Polen/ Moskowien/ Littawen/ Lättern/ Lützen/ beyde in Pölschen vnd
Weldischen Sächsen/ Geschichten/ Thaten/ Kriegen/ Verheerungen/ Durchzügen/ Ertöten/
Uewerungen/ Waffengülden/ vnd anderer Anßit vnd Noth/ seit zu König Ludwig zu Ungern
Vaterzugen/ begeben vnd jüngerzugen hat.

Nem ein kurtze vnd eigentliche Verzeichniß/ was seit König Rudolfs zu Ungern
Vntergang/ da diß Chronicon vberhet/ biß auff dieß zeit
ergangen ist.

Erstlich durch den Hochgelehrten Herrn/ IOACHIMVM CV-
REVM Freystadtiensem, der Arzney Doctorem/ etc. seliger gedächtniß/
in Lateinischer Sprach beschriben: Vmündt aber dem gemein-
nen Vnterschiede zu zur veruandte

Durch

Den Volgelehrten vnd Weisen Herrn Heinrich Müllern zu Sagan/ etc.

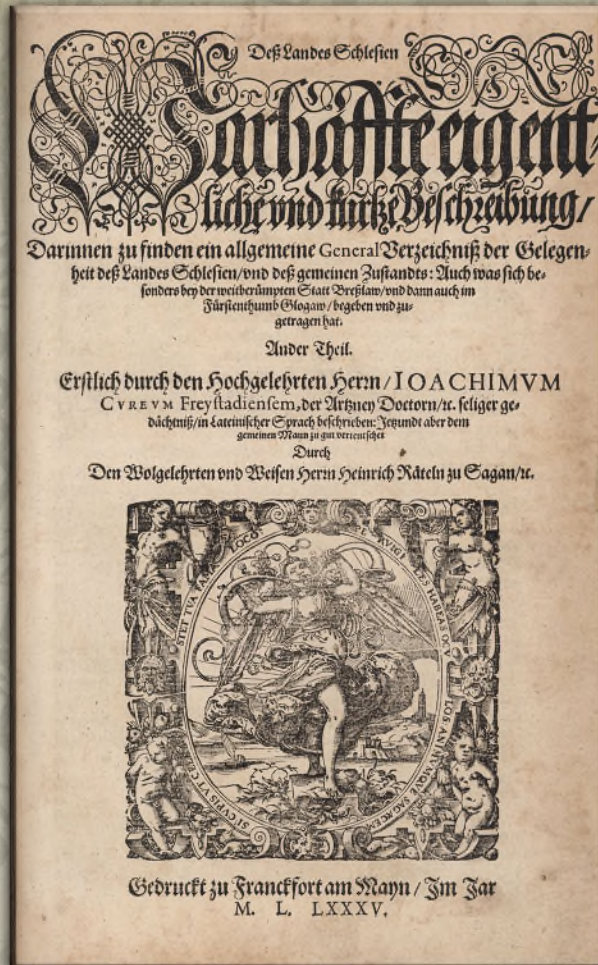
Arthur Mann
Kfuer.
Oct./ Nov.
1524
Weisse

Gedruckt zu Franckfort am Mann/ in Verlegung
Sigmund Feyerabends/ im Jar
M. D. LXXXV.

IOACHIMUS CUREUS

Schlesische und der herzlischen Statt Breslaw General Chronica Das ist: Warhafft eigentliche
und kurtze Beschreibung Dess Landes Ober und Nieder Schlesien..., zu Franckfort am Mayn: in
Verlegung Sigmundt Feyerabends, 1585

Dieser ist auch ein ge-
lehrter Mann gewesen/
geliebet: Hat ihm ein tre-
zeuget/vnd was er zeit ge-
studiren zubracht / hat ei-

Auff Befehl Königs
Bischoff gewehlet. Er w-
Von im ist allein diß an-
gehandelt hat/damit in
sonst keine Nationen / so

Bischoff Leonardus
meister im Collegio, E-
Güter zuwegen: Als ab
Schlesi sehr verwüsteter
Nach dem Krieg anno

IOACHIMUS CUREUS

Schlesische und der herzlichen Statt Breslaw General Chronica Das ist: Warhafftige eigentliche
und kurtze Beschreibung Dess Landes Ober und Nieder Schlesien..., zu Franckfort am Mayn: in
Verlegung Sigmundt Feyerabends, 1585

+ in D. Colen. Trüch
 Edit. v. A. 1660.
 prof. i. nimb
 Gux Xli. 1346.

In dē Jar

als man zalt nach
 Christi geburt. M.
 CCC. xl. iar/ gesch
 ach es/ daß ein mei
 ster der heyligē ges
 chrift in einer statt vil prediget/ vnnnd

Iebē kin

der/ Ich hab eüch
 als vil zū sagē in di
 sem sermon/vō den
 dingē die ich gelos
 bet habe/dz ich dz
 ewāgelii nit darin mag fürē/ als mein

JOHANN TAULER

Predig fast fruchtbar zu ein recht christlichen Leben, Basel: J. Rynmann, A. Petrus, 1522

PAVLI MANVTII SCHOLIA,
quibus & loci familiarium epistolarum difficilio-
res explicantur: & castigationum, quæ in iisdem
epistolis factæ sunt, ratio redditur.

PARISIIS,
Ex officina Roberti Stephani typographi Regii.
M. D. L.

MARCUS TULLIUS CICERO
Epistulae Familiares diligentius quam quae hactenus exierunt, emendatae, Parisiis: ex officina
Roberti Stephani, 1550

PHYSICAE

FRANC. TITELMANNI

COMPENDIVM, AD

libros Aristotelis de naturali Philosophia vtilissimum.

ACCESSIT

Libellus de Mineralibus, Plantis, & Animalibus, ad absolutiorem rerum naturalium scientiam.

*Tabula praterea, uniuersam Philosophia
partitionem continens.*

PARISIIS,

Apud Michaëlem Roigny, in via Iacobæa, sub insigni Basilici & quatuor Elementorum.

1577.

DE PRINCIPIIS RERVM NATVRALIVM.

SECTIO PRIMA.

Physicæ ab Aristotele reuoluitur in duas partes. Scilicet in hanc, quæ de rebus naturalibus tractat, & in illam, quæ de rebus mathematicis tractat. Hanc partem, quæ de rebus naturalibus tractat, in tres partes diuisit. Scilicet in hanc, quæ de principiis rebus naturalibus tractat, & in illam, quæ de rebus naturalibus tractat, & in illam, quæ de rebus naturalibus tractat.

V. M. de rebus naturalibus nobis propositum sit hoc opusculo differere, non incommode ab earum principiis exordiemur, si modo quid sit ipsa Res naturalis, quidque Natura, prius breuiter exposuerimus. Res igitur naturalis est, quæ ex naturis constat. NATVRA

verò, principium quoddam & causa, vt id moueatur & quiescat, in quo inest primò, per se, & non per accidens. Naturam autem habent, quæcunq; huiusmodi principium sortita sunt. Porro secundum naturam dicuntur esse, & quæ sunt hæc ipsa, & quæ hinc per se conueniunt. Contra naturam, quæ opposito modo se habent. Præter naturam autem, quæ tamen secundum naturam nō sunt, ei tamen non aduerfantur. EORVM quæ sunt, quædam sunt natura, quædam per alias causas. His utunque prælibatis, ad ipsa principia sermonem conuertamus. E A sunt ex Aristotelis sententia (de his enim varii varias opiniones habuerunt) quæ neque ex sese mutuo, neque ex aliis fiunt, quum ex ipsis cætera fieri oporteat. Principiorum autem, aliud est Materia, aliud Forma, aliud Priuatio. Materiam aliam primam, aliam secundam appellant: quarum prior est principium, posterior non est, vt quæ ex antiquiore constet materia. Cuius proinde cōsideratione post habita, materiam primam sic definimus: MATERIA prima, est subiectū ex quo aliquid generatur primum, & in quod corrūpitur vltimum. Ipsa est pura potentia, nihilo propinqua, per se ingenerabilis, & incorruptibilis. Formā quoque duplicē constituunt, essentialē vnā, & accidentali alteram. ESSENTIALIS (de qua sola nūc tractandum, altera

FRANCISCUS TITELMANN

Physicæ... Compendium, ad libros Aristotelis de naturali Philosophia utilissimum, accessit Libellus de Mineralibus, Plantis et Animalibus, ad absolutiorem rerum naturalium scientiam, Parisiis: apud Michaelē Roigny, 1577

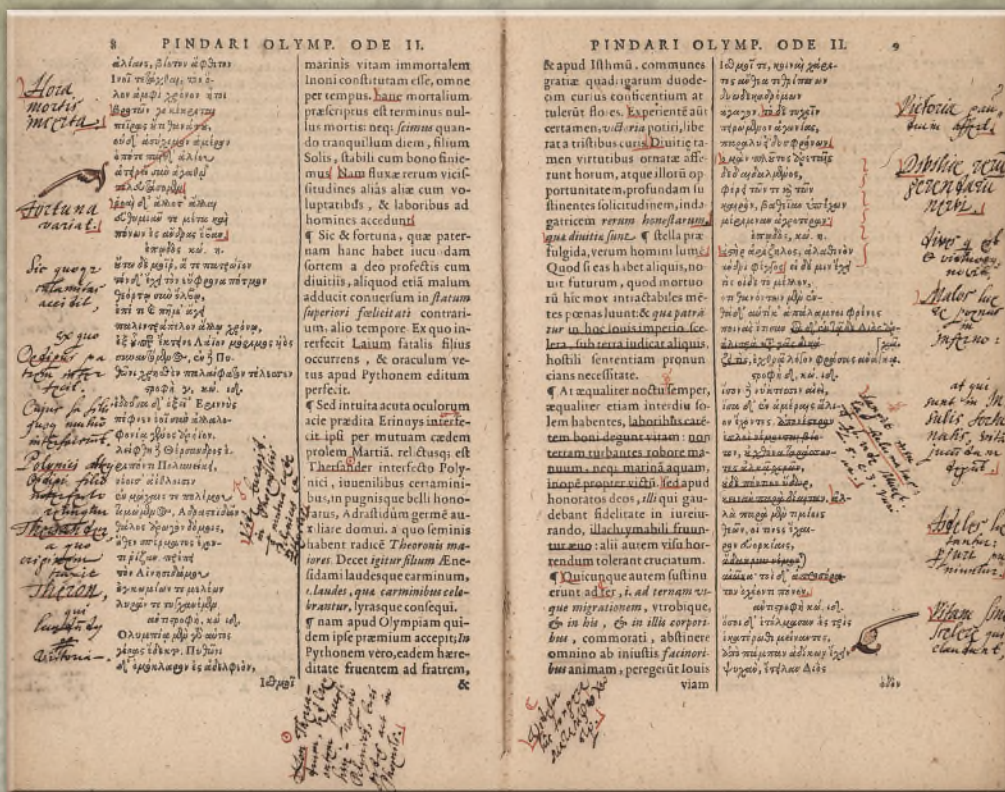
Remunerationis gra-
tia hos tomos disputa-
tionum Dn. Caspary
Philosopho
et Medicae D. exvill-
fi, Rectori Gymnasii
Gorl. industrio, Medi-
co, amico & fautori
suo mittit grata-
mens Danielis Stau-
dii D. J. U.

NEAPOLI NEMETVM
Typis Matthaei Harnisch.

CHRISTOPHOR PEZELIUS

Argumentorum et obiectionum de praecipuis articulis doctrinae Christianae cum
responsionibus, quae passim extant in scriptis Philippi Melanchthonis, Neapoli Nemetum:
Typis Matthaei Harnisch, 1588

Latinam interpretationem M. ÆMILIVS P.
FR. PORTI C. F. Linguae Græcæ Professor
nouissime recognouit, accurate repurgauit,
& passim illustrauit.

JEHOVA
Gratia Gravior
Iustus.

PINDAR

Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia, Græce et Latine. Latinam interpretationem M. Aemilius P.
Fr. Porti novissime recognavit, accurate repurgavit, et passim illustravit, [Heidelberg]: apud
Hieronymum Commelinum, 1598

IOANNI HENRICHŌ

RYHINERO MAGNAE SPEI
puero Hieronymus Gemusæus. S.

VI mos fuit apud uete-
res, neq̃ obſcuris neq̃
paucis exemplis com-
probatus, uti ſiue pro-
pria ſua, ſiue ab alijs cō-
dita monumēta, in pu-

blicum prodire abſq̃ cōmendatione non
paterentur, eum mihi quoq̃ ſequendum
nunc eſſe iudicavi, exiſtimans me & offi-
tium non illiberale & opere prætium mi-
nimè vulgare hoc modo faciſſimum eſſe.
Siquidem offitium nullum maius haberi
debet, quàm uti poſteriorum hominum
curam habeamus non minorē, quàm de
nobis maiores habuerunt. Et huiusce rei
occafio aut alia non eſt, aut certè nulla po-
tior eſt, quàm quæ in adoleſcentiæ animis

est

est

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΘΥΡ

ΣΙΣ Η ΏΛΗ, ΕΙΔΥΛ-

λιον πρῶτον.

THEOCRITUS

Idyllia, hoc est, parva Poemata XXXVI. Eiusdem Epigrammata XIX. Eiusdem Bipennis et Ala.
Praeter haec, accessere Scholia utilissima Zachariae Calliergi, hactenus paucis visa, Basileae:

Andreas Cratander, 1541

TITUS MACCIUS PLAUTUS
Comoediae XX, Basileae: ex Officina Joannis Hervagii et Bernhardi Brand, 1558

ni cum V. C. haecenus, ut veri
res parentum exemplo dulce hospi-
tuerint, et praestiterint defensio-
jcite & hoc beneficium, ut ex A-
ia concessum ipsi diuinitus mu-
ngulare certae seriei iustorum anno-
usq. ad mundi finem conseruet. Anni
metis amissis in quas deuoluemur te-
?

io autem Cel. tuam, ut Artificem
peris meis iudicare, atq. id ne gra-
acere, meq. clementissimo fauore ac
inio suo complecti tueriq. & dedi-
em hanc ut gratam acceptamq. ha-
ne dedignetur, qua debeo & possum
i subiectione oro. Data Vuitebergae
Cal. Maij, Anno salutis nostrae
M. D. LXXI.

Celsit. Tuam

Reuerenter colens

Caspar Peucerus.

H T.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝ IN HYPOTYPOSEIS

ΟΤΤΙ V. M. COELESTIV. M.

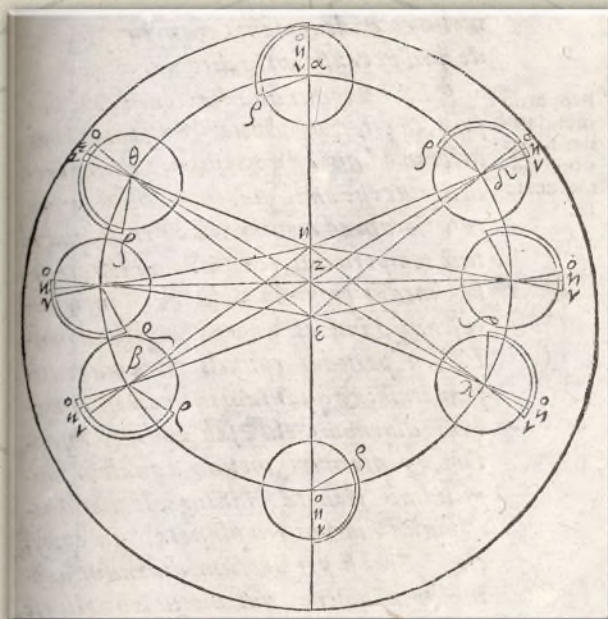

VO sunt artium seu
disciplinarum genera,
occupata consideratio
ne caelestium corpo-
rum, quae ex purissima
luce constata, perpetuis
circumferri gyrationi-
bus, & elementarem orbem radys comple-
cti, collustrare ac fouere suis cernimus.

Disso-
Astro-
mica
plex.

Vnum Mathematicum est, quod in disci-
plinarum mathematicarum distributione
à Gemino reponitur inter eas, quae com-
plexae obiecta τὰ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐννοίας, mathe-
sim accommodant ad materias physicas.
Alicum Physicum est, quod causas muta-
tionum exquisit illarum, quibus elemen-
tariis orbis afficitur, non ortas ex elementis,
nec profectas à materia, sed aethereas ac
caelestes, in lumine stellarum, quod & na-
tura in singulis proprium est ac differens,
& habitudine stellarum ad Solem atq. in-
ter se, & ad terram variatur, cum splen-
dore, tum viribus atq. effectibus.

A Illud

CASPARUS PEUCERUS

Hypotheses astronomicae, VVitebergae: Johannes Schvertelius, 1571

EPISTOLA NVNCVPATORIA

ponderāda, quo studio non paucarū
dictionū assequutus sum uerā & ge-
nuinā interpretationē. Accessit prēte-
rea magna cōmoditas ex Radicibus
Rabi Dauid Kimhi, qui liber impri-
mis huic meo labori accōmodus fuit:
Nam ea quæ Rabi ille sparsim in Cō-
mentarijs explicat, hæc eadem in Ra-
dicibus simul docet, ut non opus fue-
rit multos reuoluere codices pro Les-
xico nostro ornando & locupletādo.
Laborabamus olim Hebraicorū uo-
luminū magna penuria, quo factum
est, ut quædā minus exacte prodideri-
mus, quippe quòd tūc destitueretur
absoluta grāmatica Hebraica, quā in-
terim suppeditauit Elias Iehudæus,
cuius auspicijs & Radices Kimhicæ
typis excusæ ante paucos annos in
orbem prodierūt, nō sine magno stu-
diosorum cōmodo. Cōflauit & San-

a 3 tes

SEBASTIANVS

MVNSTERVS CANDIDO

LECTORI S. D. P.

O ACTVS
precibus Hie-
ronymi Fro-
benij, singula-
ris amici, Le-
ctor optime,
iam septimò
suscepi in ma-
nus Dictionariū meum Hebraicum
recognoscendū, augendū & locuple-
tandū, atq; in quibusdam locis casti-
gandū, præsertim quū per aliquot an-
nos me cōmentatores Hebræi in suis
scriptis detinuerint, interim quo sa-
cris Biblijs iuxta germanum sensum
Hebraismi uertēdis animū intēdi, &
nulla non uox iusto libramine fuerit
ponde

SEBASTIAN MUNSTER

Dictionarium Hebraicum, Basilea: Hieronymus Frobenius et Nicolaus Episcopus 1548

LEONHARTVS FVCH-
SIYS, AETATIS SVAE
ANNO XII.

TYPOGRAPHVS
LECTORI.

MEl hac vna Fuchsi commentariorum
editione, quam superiori adiungimus,
Lector beneuole, restatā habueris, &
comprobatā nostram, in nostrorum Ci-
uium studijs, aut prouehendis rationem, aut inuau-
dis studium: à quo me hercule, ut dicam quod qui-
dem ingenue possum, quod res est, labor depulsaui
me nunquā, nunquā me sumptus distinxit. Quod
& ex priori deprehendi potuerat, quam nos eò ita
cogitamus, ut vili magis cōparari, facile magis ad
quotidianos, & pene horarios vsus circumferri
posset: adeo ut apud omnes ad vnum studiosos, prae-
stabiles etiam, & principes viros melius audierit
multo, quā ea, quae, vel qui opus concessit, digessi-
rat. Iam nascitur tibi, editio plane noua, ut quae scā
habeat cuiuslibet plantae gallicam nomenclatiōem,
suam annexam figuram, quam ausim dicere, si ex-
emplar germanicū, magnitudine nō aequis, suis nō
concedere numeris. Id enim curauimus sedulo ut
quae contrāctior esset, absoluta minus videri nō pos-
set. Effeci saltem ut in eo mecum quis exposulare
iure nō possit: quin fateatur ingenue illā Gallorū
quae dicebatur aut liguesfere, aut obmutescere in-
dustriam reuixisse propemodū, vel certē aliquādo

aa ij tan

180 PLANTARVM HISTORIAE
FORMA.

Napus sativus.

Napus foluestris.

Folia habet Rapi, leuiora, Eruct modo faciniata, caulē
cubitalē, interdum altiorē, rotundum, flores luteos, Bras-
sicae proximos, semen in siliquis radice oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cū eadē quas Rapum vires habeat Bunias, necesse
est idē etiā ut obtineat temperamētū. Est itaque Napus
bunias in secundo ordine calidus, & in primo humidus.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, statim creat, minus tamen quā Ra-
pum nutrit. Semen eius potum lachrya venena inefficacia
reddit. Miscetur antidotis. Radix etiā eius sale conditur.

EX

CAPVT LXIIII.

EX GALENO.

Eadē quas Rapa vires obtinent. Vide itaque caput de
Rapis.

ADNOTATIO.

Napus bunias sativus nobis Nauet, & eius semen Nauette.

De Botry. CAP. LXIIII.

NOMINA.

Botrys Graecis, Bortrys Latinis appellatur. Officinis &
vulgaribus herbariis incognita. Germanis haud inceptē
Traubenkraut. [Gallicē Mallegraine] nominatur. Botrys
verò dicta est à femine, quod racematim ramulis adna-
scitur.

FORMA.

Botry.

Herba tota est lutea, fru-
ticosa, sparsa, multaque
alarum caua habena. Se-
men totis ramulis adna-
scitur. Folia Cichorii si-
milis obtinet, totaq; val-
de odorata est, ideoque
vestibus apponitur. Ex
qua quidem descriptio-
ne omnibus manifestū
fit, herbam cuius pictu-
ram exhibemus esse legi-
timam Botryn: vniuersa
enim herba ad luteum
colorem vergit, frutico-
sa est, & multis folioli-
bus fusa, folijs Cichorii
odoratis, semine circa
ramulos totos in rac-
m

mos

LEONHART FUCHS

De historia stirpium commentarii insignes: adiectis earundem viuus & ad natura imitatione[m]
artificose expressis imaginibus, Lvgdvn: apud Balthazarem Arnolletum, 1549

ANNIBALE ROSSELLI

Pymander Mercurii Trismegisti cum commento Fratris ... Calabri, Ordinis Minorum Regularis
observantiae, Theologiae et Philosophiae, ad S. Bernardinum Cracouiae Profesoris, Cracoviae:
In Officina Typographica Lazari, 1585

Parentare.43.
 Partes prime.30
 Peculatus.xx.
 Pecuniā compensari
 pedibus.xxxi,xxxii.
 Pedibus cōpensari pe
 cuniā.xxxi,xxxii.
Periculo nro viueſ.13
 Pythodorus.xxv.
 Plebs sciscit.vii.
 Plebē amplecti.xx.
 Plebiscita.viii.
Plenus ingenii.vii.
Persequi iudicio.23.
 Phryx plagis fit me
 lior.i. dñi vapulat.29.
Poenitere recte facti
 nō est viri fortis.45.
 Pompeius nō attigit
 aurū Hierosolymita
 rum.xxix.
 Ponere in lucro.18.
 Populus iubet.vii.
 Præditus perfidia.3.
 Prætura urbana.iiii.
 Primæ & primus age
 re.xxx.
 Prolectare.ix.

PROLVALE

rio Flacco, M. T. Ciceronis cum F. Marcii
 Syluii Commentariis
 Oratio.

Venundatur Iodoco Badio Ascensio
 Sub gratia & Priuilegio solitis.

V
 ris
 pre
 ris
 qu
 lut
 se
 pis
 ve

MARCUS TULLIUS CICERO

Pro Lucio Valerio Flacco Marcii Tullii Ciceronis cum Francisci Syluii Commentarius Oratio,
 [Parisiis]: V[a]enundatur Iodoco Badio Ascensio, [1531]

Benedictio salis et aque in Dominicis diebus.

Adiutorium nostrum in nomine domini. Qui fecit celum et terram.

Exorcismus Salis.

Exorcizo te creatura salis per deum et viuum per deum et verum per deum et sanctum per deum qui te per heliseum prophetam in aquam mitti iussit ut sanaret sterilitas aque: ut efficiaris sal exorcizatus in salutem credentium. Et sis omnibus te sumentibus sanitas anime et corporis: et effugiat atque discedat ab eo loco quo asperlus fueris omnis phantasia vel versutia et nequitia diaboli fraudis: omnisque spiritus immundus adiuratus. Per eum qui ventus est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem. Amen.

Amen. Oratio. Oremus. Iam clementiam tuam omnipotens eterne deus humiliter imploramus: ut hanc creaturam salis quam in usum generis humani tribuisti: bene et sancte et sicare tua pietate digneris: ut sit omnibus sumentibus salus mentis et corporis: et quicquid ex eo tactum vel respersum fuerit: careat omni immundicia: omnisque im-

pugnatione spiritualis nequitiæ. Per christum dominum nostrum: Amen.

Exorcismus aque. Exorcizo te creatura aque in nomine dei et patris omnipotentis: et in nomine et iesu christi filii eius domini nostri: et in virtute spiritus sancti: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimicorum: et ipsum inimicum eradicare et explere cum angelis suis apostolicis per virtutem eiusdem domini nostri iesu christi. Qui venturus est in viuum et mortuum et per ignem. Amen.

O Deus qui ad salutem humani generis maximaque sacramenta in aquarum substantia condidisti: ad esto inuocationibus nostris: et elemento huic multimodis purificationibus parato: virtutem tue bene dictiois infunde: ut creatura mysterijs tuis seruans: ad abigendos demones morbosque pellens: diuine gratie sumat effectum: ut quicquid in domibus vel in locis fidelium herunda resperserit: careat omni immundicia: libere a noxa: non illuc resideat spiritus pestiferus: non aura corrumpens: discedat omnes insidie latentes inimicorum. Et si quid est quod aut incolu-

R yrie Fons bonitatis leison **B** lori
a in exel sis de o **I** Ae
missa est. **R** yrie **M**agne deus
leison **B** loria in exel sis **I** Ae
mis sa est **R** yrie
angelorum leison **B** lo ria in excelsis de o
I Ae mis sa est **R** yrie
Psalter leiso **B** loria in excelsis deo. **I** Ae
mis sa est **R** yrie **B**enedictio mai' electo **B** lo

Egitur demeritissime pater: per iesum christum filium tuum dominum nostrum supplices rogamus ac petimus: uti accepta habearis et benedicas: **De** do **†** na: **De** mu **†** nera. **De** san **†** cta sacrificia il libata. **E**n primis que tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica: quam pacificare: custodire: adunare et regere digneris toto orbe terrarum: una cum famulo tuo papa nostro. **A.** **I**an tistire nostro. **A.** **E**t rege nostro. **A.** **E**t omnibus orthodoxis: atq; catholicis et apostolice fidei cultoribus. **M**emento domine famulorum famularumq; tuarum. **A.** **M**emoria vinorum.

De tribus regibus De sancto Laurentio

In penitus ut stamus lapsus manu porrigere tua prece: ne cedamus gressibus nostris dirige ego maria. **De tribus regibus.** **E**lecti sacrosancti militans in triumphante iubiler ecclesia. **S**ic versis laus in ore: ne fraudes cor sapore quo degulter dulcia. **D**onay parit virgo prolem: noui mōstrat stella solis: currunt ad p̄cipia. **R**eges magi nō vagi: sed p̄fagi gaudent agi stelle luce prena. **T**rium regū triū munus christus hō deus vnus: trinus subsistit. **O**mnis trinus in p̄sonis adoraf tribus donis: vnus in essentia. **M**yrthas ferunt thūs et aur: plousenantes quā thesauri typi sub quo veritas. **T**ria dona tres figunt: rex in auro: deus thure: in myrtha immortalitas. **T**hūris odor dicitur: auris sp̄s odor dignitatis regalie possit. **M**yrtha caro verbo nupta: q̄ q̄ manet incorrupta caro carens carie. **A**b helena crux inuenta: her eadē post intra cōgregatio regib. **R**eges olim peregrini ornati verbis cōstantini allatis corpibus. **T**andē inde sunt trāslati: cōmōdanti ciuitati cui nomē ambrosia. **T**er inuitos ter trāslatos dei nutu sibi datos colit hos colonia. **O**mnē dedit omnib. q̄ tres magi ter inuiti excolit colonia. **M**ā quā loci mutatur: nec ut olim reuerfieri sunt p̄ vias alii. **Q**uā re-

ges p̄ter regē: summi regis feruē legi coloni colonie. **D**os in fide sumus vni: hī sunt veri fontes cui q̄ tui p̄mitte. **T**u nos ab hac chyste valle duc ad vīā recto calle p̄ horū vestigia. **Q**ui patris ubi tui amoris facti sum meremur gloria. **De sancto Laurentio.** **E**lecti dauid magni martyris milesq; fortis. **T**u imperatoris tribunal. **T**u manus tortoris cruentas. **S**preuisti: seruas desyderabū atq; manu fortis. **Q**ui solus potuit regna sup̄are tyrāni crudelis. **Q**uāq; sanctus sanguinis prodigios fecit amor militis eius. **O**modo illi liceat cernere dispēdio vite p̄sentis. **Q**uāto tu facies confinis et iudicis minas derides. **Q**uāre uingulas et uestor crastentam vane consumit. **O**ler impius verbis p̄fatus vicius a p̄se al sato christi cibo. **G**audet dñi cōiunatio sano cōfessurū cum ipso sacraturo. **O**laurenti nulli dauid inuictissime regis eterni. **A**pud illum seruulū ipsius deprecare veniā semper. **M**artyr milesq; fortis. **De sancto spiritu Sequentia.** **S**ancti spir̄tū afflu nobis gratia. **Q**ue corda nostra sibi faciat habitaculū. **E**spulsi inde cunctis viciis spiritalibus. **S**piritus alme illustrator hoim. **H**orridas nre mētis purga tenebras. **A**ma-

De sancto spiritu CCLII

tor sancte sensatori semper cogitatum. **I**nsuor unctionem tuam clemens nostris sensibus. **T**u purificator omnium flagitiorū spiritus purifica nostri oculus interioris hominis. **U**t videri superius genitor possit a nobis. **M**undi cordis que soli cernere possunt oculi. **P**rophetas tu inspirasti ut p̄monia christi p̄mūssent in chyste. **A**plos p̄fortasti ut trophēi chresti p̄ torā mundū uerherent. **Q**uādo machinā per verbū suū fecit dens celi rere marii. **T**u sup̄ aquas foraturus ens nūmen tuū expādisti spiritus.

Tu animabus vniuersis aquas frandas. **T**u aspirando das spiritalis esse hois. **T**u distillans per linguas mūdus et ritus adunati dicit. **I**solatras ad cultum dei reuocas magistrorū optime. **E**rgo nos supplicantes tibi reuadi propitius sancte spiritus. **S**ane quo precor omnes cāse credunt et indigne dei auribus. **T**u qui oim seculorū sanctos. **E**t uiuimus docuisti in istinctu amplexūdo sp̄s. **I**pse hodie aplos christi. **E**donans numere insolito et cunctis inaudito seculis. **D**unc dñi gloriosum fecisti.

Missale secundum ritum et diocesim Wratislaviensis de novo correctum et emendatum ere impensis providi viri Blasii Salomonis Bibliopole, Basileae: in officina libraria honesti Thome Wolff, 1519

Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Oczyszczanie oprawy świadki na awersie

Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Oprawa po demontażu i odklejeniu pergaminu.

Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Rozciąganie grzbietu skórzanego oprawy księgi.

Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Uzupełnianie pergaminowych okładek – sklejanie.

Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Dublaż grzbietu na nową skórę.

Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Okładki przygotowane do montażu.

PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vvlgō Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchorem Nouesianum, 1541

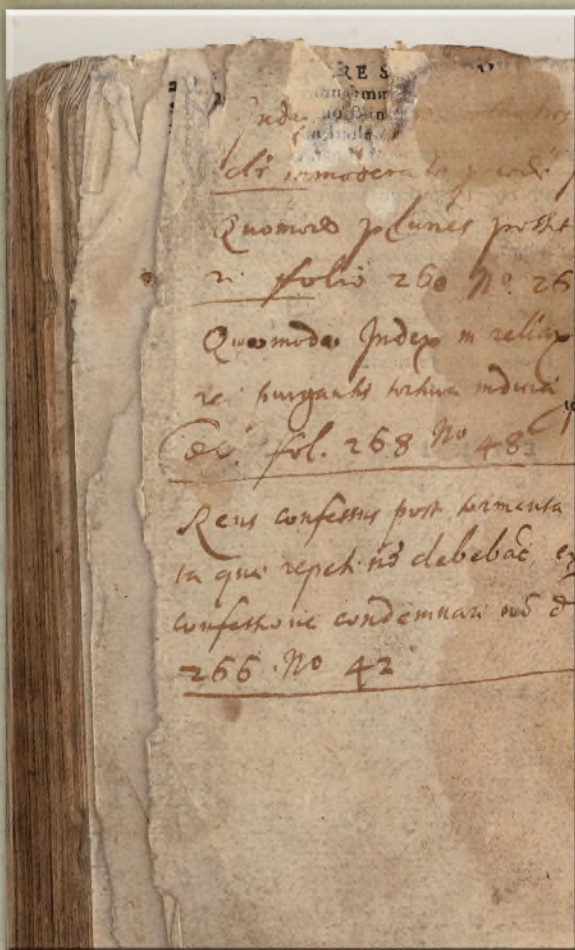
Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – stan w trakcie konserwacji. Blok przygotowany do szycia.

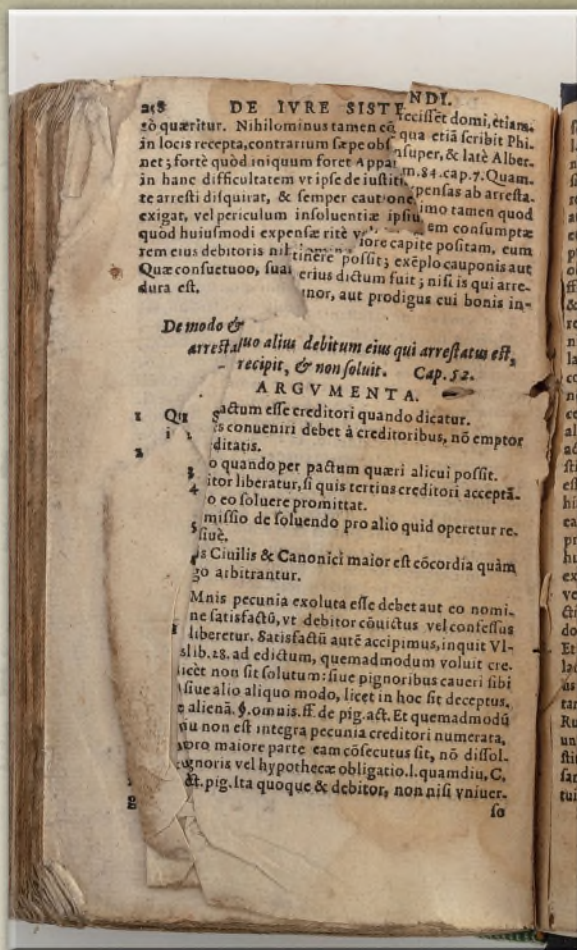
Starodruk inw. 1533 st., Petrus de Palude, *Thesavri Novi sermones Quadragesimales...*, Kolonia, 1541 – zdemontowana oprawa stan w trakcie oczyszczania.

PETRUS DE PALUDE

Thesavri Novi (Vt Vvlgo Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam Theologo ita recogniti... Coloniae, apud Melchiorem Nouesianum, 1541

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – stan przed konserwacją, zaplamienia i uszkodzenia kart.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – stan przed konserwacją. Wyrwany fragment karty.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – stan przed konserwacją.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – stan po demontażu oprawy. Widok grzbietu książki pokrytego zapiskami.

MARSILIUS HIPPOLYTUS
Practica causarum criminalium, [Coloniae Agrippinae]: apud [Joannem Gymnicum], [1581]

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – w trakcie prac konserwatorskich. Karty przed bieleniem plam.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – w trakcie prac konserwatorskich. Karty po wybieleniu plam.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – w trakcie prac konserwatorskich. Blok księgi przed uszcieniem.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – w trakcie prac konserwatorskich. Grzbiet księgi po zaklejeniu klejem glutynowym.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – w trakcie prac konserwatorskich. Księga w trakcie szycia.

Starodruk inw. 2149 st., Marsilius Hippolytus, *Practica causarum criminalium*, 1581 – w trakcie prac konserwatorskich. Księga po wyokrągleniu grzbietu i roztrzępaniu sznurków.

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. Oprawa po oczyszczeniu.

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. Przyklejanie skóry oprawy

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich.

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich.

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – książka po konserwacji w pudle ochronnym.

PRIERIAS SILVESTER

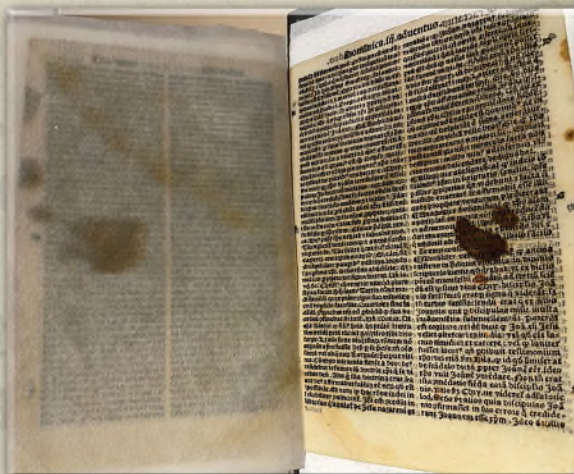
Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giuncta, 1536

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. Skóra oprawy po demontażu, awers.

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. Skóra oprawy po demontażu, rewers.

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. karty w trakcie kąpienia w bloku.

PRIERIAS SILVESTER

Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giunta, 1536

Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. Rozciąganie grzbietu książki.

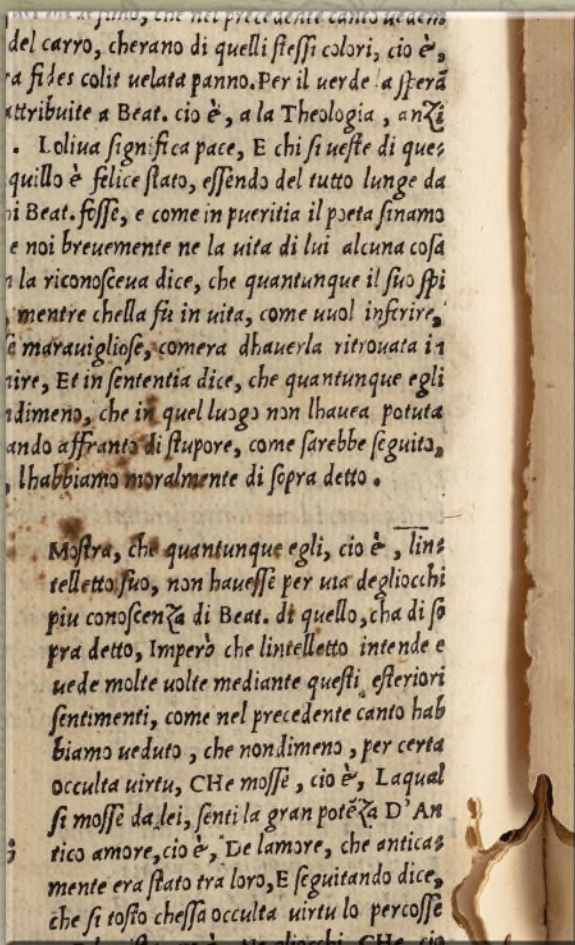
Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. uzupełnienia ubytków papieru w kartach książki.

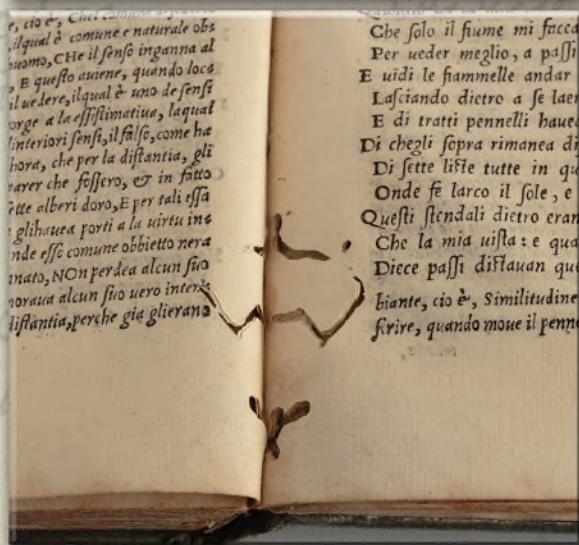
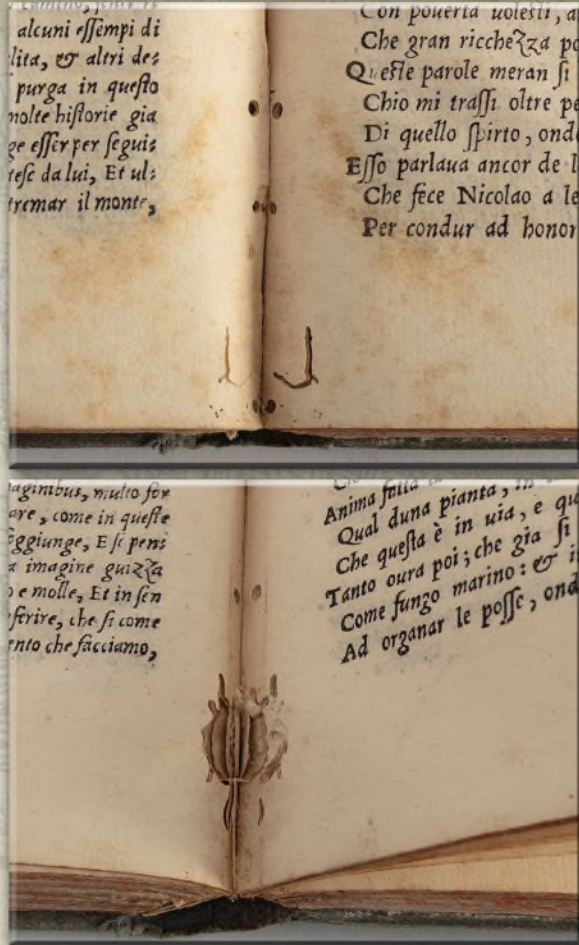
Starodruk inw. 2689 st., Silvester Prierias, Aurea Rosa super Evangelia, Florencja, 1536 – w trakcie prac konserwatorskich. Grzbiet książki po zdemontowaniu skórzanej oprawy i po oczyszczeniu.

PRIERIAS SILVESTER

Aurea Rosa super Evangelia. Aurea Rosa preclarissimam totius anni tam festinalium quam temporalium continens evangeliorum declarationem..., Florentini: Jacobi et Francisci de Giuncta, 1536

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – stan przed konserwacją.
 Oderwana karta w grzbiecie.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – stan przed konserwacją.
 Ślady żerowania larw owadów – liczne otwory i korytarze w kartach.

DANTE

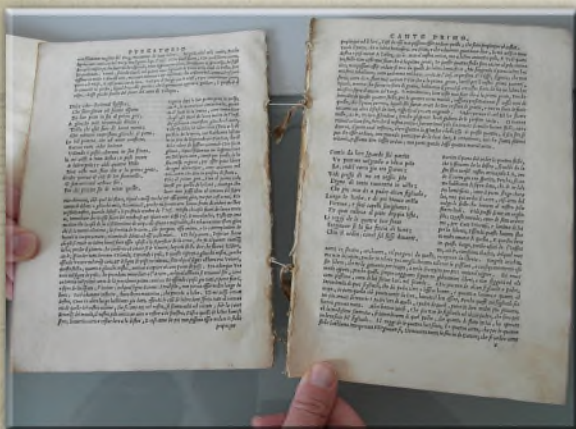
La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Espositione di Alessandro Vellvtello, in Vinegia:
 per Francesco Marcolini, 1544

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Blok po demontażu oprawy.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Rozszywanie bloku.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Oddzielanie składek od bloku.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Blok książki rozłożony na składki.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Karty podczas oczyszczania mechanicznego.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition..., Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Usuwanie podklejonych kart w kąpielach wodnych.

DANTE

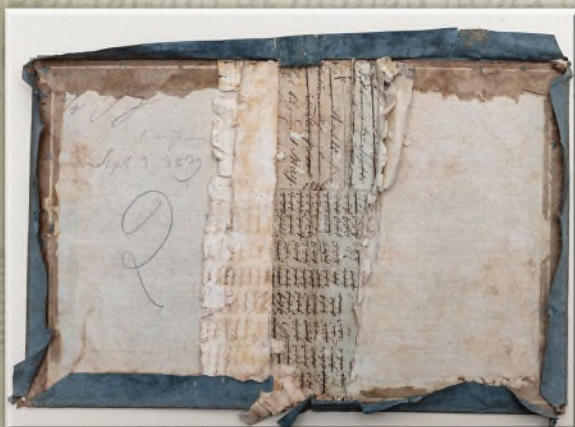
La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Espositione di Alessandro Vellivello, in Vinegia: per Francesco Marcolini, 1544

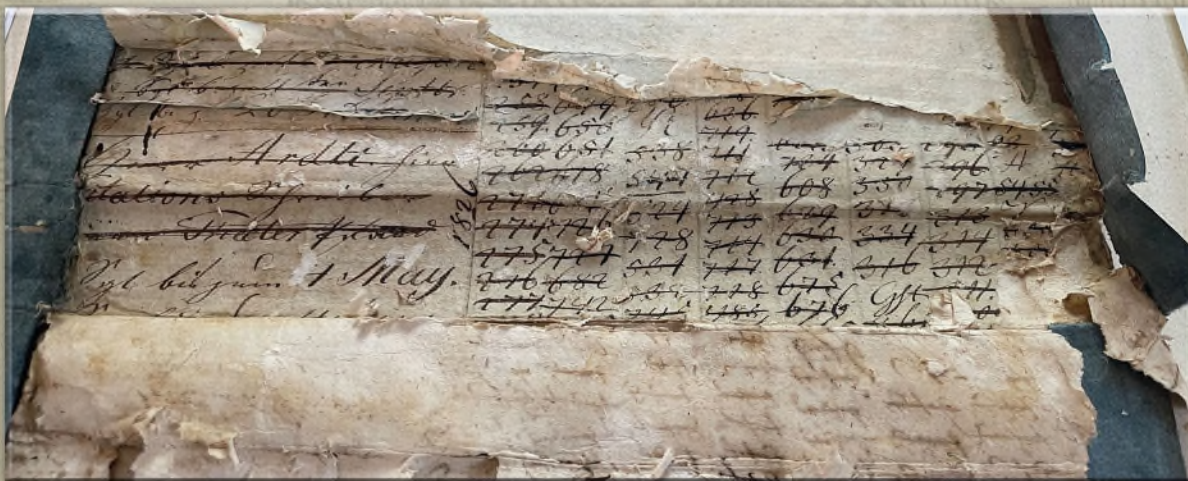
Starodruk inw. 2962 st., Dante, *La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition...*, Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Księga w trakcie oddzielania wtórnej oprawy.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, *La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition...*, Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Odklejanie tylnej wyklejki od okładki.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, *La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition...*, Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Oprawa po demontażu.

Starodruk inw. 2962 st., Dante, *La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Esposition...*, Wenecja, 1544 – w trakcie konserwacji. Zapiski z rejestru wykorzystane do wykonania wtórnej oprawy.

DANTE

La Comedia Di Dante Aligieri Con La Nova Espositione di Alessandro Vellvtello, in Vinegia: per Francesco Marcolini, 1544

PETRVS VIDOVAEVS
IOANNI MORINO APVD PARISIOS PROPRAETORI,
QVEM VVLGO BALIVM DICVNT,
SALVTEM.

LX Trimegisti Hermetis sententia, is prudenter facit, & colit
iustitiam, qui honorat sapientes. Nam illi sunt, qui censens
di venturi, quod animi bonis nitatur, neq; Fortune fidunt
quam sciunt indignam cui generosus animus fidē habeat.
Quae sane tanti authoris sententia me adduxit, vt annos, iam
multos te admirarer, & apud tacitos tantum laudarem; quia
vereretur ad tantam viri maiestatem aliquid scribere. Sed ani-
mum mihi fecit, imo certe audaciam addidit, quod te audis-
rem tanta in omnes esse facilitate, vt nemini ad te deneges
promptum aditum. Prius certe de tua singulari eruditione
a multis & ijs sane non vulgariter eruditus audieram. Sed
erat superuacaneū eam mihi ambiciosius laudari, quum sit
manifestum, te singularis tuae, quā eruditionis, tum pruden-
tiae gratia eo dignitatis fuisse sublimatum. Nam Academicis Parisiensibus iura dicis, quo in
magistratu princeps tua ita antecedit virtus, vt absq; te vno ceteri vix qdā posse videantur. Sed q;
sis bonarum artium ciclopedia instructus, argumento est; quod nemo vnus ins-
uentus est: haec enim qui eas partes feliciter, q; tu obiuerit; vt sciam, tua cura &
seueritate esse factum, vt sciam, & nihil homines vel heretent in poenīs
vel solum aliquo ab hac Parisiorum vrbe verterēt. Deficiat mihi pro-
fecto citius oratio, quam laudes tuae, si singulas pergam recēdere
membratim, vt dicam cum Plinio, Addam tamen illud, te tan-
ta humanorum studiorum cupiditate inflammari, vt ex-
quirendorum fidelium exemplarium finem nullum
facias; adeo vt bibliothecam tibi iam paraueris
quae cum illa Luculli Romani certare possit.
Ira enim mihi constanter affirmant, qui
tecū prope semper versantur. Eam
ego (si non erit molestum) vno
hoc Liuiο auctare velim; quē
ego a Petro Tyelæo ad
Germana Alcēliana
Florētioaq; exēplaria cas-
tigatum typis meis operaque
cudi, emissurus sub tuo nomine pro-
pediem Dionysium Halicarnasseum,
quo tāq; primē Liuij decadis interprete, studioli vti possint,

Interim vale.

Aa ij

T. LIVII
PATAVINI
HISTORICI CLARISSIMI RERVM
Gestarum Populi Romani ex centum quadra-
ginta, Libri triginta, qui soli super
sunt, castigatiores quam
antehac vnquā
visi.

Lucij Flori Epitome in .CXL. T. Liuij libros, adiecto vbi
que ab Alcenio literarum indice capitibus in
Liuiο notādis, aptissime cōuenienti,

Adiectis praeterea prenotamentis, regulis, & omnium vo-
cularum, constructionum, sententiarumque subdificiūm,
quae inter legendum occurrerunt eiusdem expla-
natione, Cum annotationibus M.
Antonij Sabellicij diligē-
ter recognitis.

Index quoq; rerum memorabilis, quae in Liuiο continentur,

Ex libris
Denegre
1630

Petri
Dionetia
1630

Venundantur ab Ioanne Paruo Bibliopola Adscriptitio.
M. DCLXX

LIWIUSZ

T. Livij Patavini historici clarissimi Rerum gestarum populi Romani ex centum quadraginta,
libri triginta, qui soli supersunt, castigationes quam antehac unquam visi [Livre].. Lucij Flori
Epitome in CXL T. Livij libros, [Paris] : Venundantur ab Ioanne Paruo Bibliopola Adscriptitio,

Habes in hoc

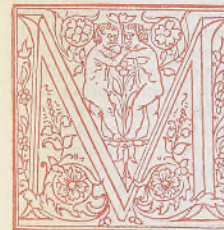
volumine lector optime diuina Lactantii Firmiani
opera nuper per Ianu Parrhasiu accuratissime
castigata: graeco integro adiuncto: quod in aliis
tū mancū. tū corruptū inuenit. In hoc vero
emendatissimū inuenies. Eiusdem Epi-
scopi. Carmen de Phoenice. Lar-
me de Resur. Bñi. Habes et Joā.
Chry. de Eucha. quādam expositi-
onē et in eādē mater Lau.
Bail. sermonē. habes. Phi-
ad portationē ad Ebraeos.
do. et aduersus gentes
Tertul. Apolo. et
cō: habesq; tabulā
nouiter impressā.
Cum gratia et Priuilegio:

DE FALSA RELIGIONE I

L. COELII LACTANTII, DIVINARVM INSTI-
TUTIONVM, ADVERSVS GENTEIS, DE FAL-
SA RELIGIONE LIBRI PRIMI, PRÆFATIO AD
IMPERATOREM CONS.

Quanti sit & fuerit semper cognitio ueritatis. Et q; nec sine religione sapien-
tia nec sine sapientia sit probanda religio. Cap. I.

AGNO & excellenti ingenio uiri: cum se
doctrinæ penitus dedidissent, quicquid la-
boris poterat impendi: contemptis omni-
bus publicis: & priuatis actionibus, ad in-
quirendæ ueritatis studium contulerunt.
Existimantes multo esse præclarioribus
diuinarū rerum, inuestigare ac
scire rationem: q; aut studeas opibus, aut co-
mularis honoribus inhærere. Quibus re-
bus qm̄ fragiles terrenarūq; sūt, & ad solius
corporis pñent cultū nemo melior nemo
iustior fieri pōt. Erant qdem illi ueritatis

Sapientia cum
dis opib;
honoribus
q; pñatōe

Veritatis
inquisitio;

Phi quāto
studio uir-
tutē secta-
rentur

Dei consi-
lia cur hū-
na co:ita-
tio non at-
sequatur

Virtutib;
amritu-
do pñita

cognitione dignissimi: quā scire tanto opere cupierunt, atq; uita ut eā rebus omni-
bus anteponerent. Nam & abiecitse quosdā res familiares suas: & renūciaſſe uni-
uersis uoluptatibus cōstat: ut solam nudāq; uirtutem, nudi expeditiq; sequen-
tur: tū apud eos uirtutis nomen atq; authoritas ualuit: ut in ea omne summi bo-
ni præmium prædicarent. Sed neq; adepti sunt id quod uolebant: & operam si-
mul atq; industriā perdidērunt. q; ueritas id est arcanum summi dei q; fecit oīa, iuge-
nio ac propriis non pōt sensibus cōprehendi: alioqui nīhil inter deū hōiemq; di-
staret. si cōsilia & dispositiones illius maiestatis æternæ cogitatio alſequereſſe hu-
mana. Q uodq; fieri nō potuit, ut homini p se ipsū ratio diuina inote ſerere: nō
est passus hōiem deus suū sapiētiā requirentē diutius oberrare: ac sine ullo la-
boris effectu uagari penebras inextricabiles. Aperuit oculos eius aliq; & no-
tionem ueritatis munus suū fecit: ut & humanam sapiētiā, nullā esse mōstraret:
& erranti ac uago uia consequēdæ immortalitatis cōderet. Verū qm̄ pauci utū-
tur hoc celestis beneficio ac munere: q; obuoluta i obſcuro luceat: eāq; uel
cōtempnui doctis est, quia idoneis aſſertionibus eget: uel odio indoctis: ob inſitā
sibi austeritatē: quā natura hōium procliuſ in uitia pati nō pōt. Nā quia uirtutib;
bus amantudo permixta est: uitia uero uoluptate condita sunt: illa offēſi, hac
delinui ſeruntur iſp̄r̄ceps. ac bonorū ſpecie falſa: mala pro bonis amplectuntur.
Succurredi eſſe his erroribus creditur: & docti ad uerū sapiētiā dirigenē: & in
docti ad uerā religionē. Quæ pſeſſio multo melior, uulior, glorioſior, putanda
eſt, q; illa oratorian qua diu uerſati, nō ad uirtutem, ſed plane ad argutā malici-
am iuuenes erudiebamus. Multo quippe nunc rectius de præcepis celeſtibus

A

LAKTANCJUSZ

Habes in hoc volumine lector optime diuina Lactantii Firmiani opera nuper per Ianum
Parrhasium accuratissime castigate Graeco integro adiuncto..., Venetiis: Impensis Ioannis
Tacuini, 1509

ERAZM Z ROTTERDAMU
 Paraphrases Eras[mi] Rot[ero] in omnes Epistolas Pauli apostoli germanas, & in eam, que est
 ad Hebreos incerti autoris..., Argentorati: apud Ioannis Knoblovchivm, 1523

Auctoritates ari Aristotelis Senece Boetii/Platonis/ Apu lei/africani/ Empedoclis Porphyrii & Guilberti porritani

Aucto. v. r. vi. li. de animalibus
Natura dat unicuique quod sibi conueniens est
Cernuus elicit comua sua ubi graue est ea inuentre.
En dr i puerbio uade ubi ceruus elicit comua sua
Cernuus elicit comibus timet lupos/et ideo de die
latet et de nocte vadit ad pascua
Melius est mel et cera noua q̄ ex cera veteri
Mel bonum simile est auro
Cibus aptum est mel tempore necessitatis
Alb masculi sit fortiores scis nisi i uiso & leopardo
mulier e maioris passiois & pietatis q̄ vir is e ma
ioris iudicis & diligit lites ac malignior e & de faci
li decipitur. Nulla femina post impregnationem
appetit cotum nisi mulier et equa.
Ad masculu est digestio feminis. ca vero femie ind
gestio eiusdem In coeuntibus voces mutantur
Graues rectores habet qui ceteris dormientibus
erubant capite leuato
Mortuo delphino multi de spe delphini coeurrunt
et deferunt eum in profundum maris & sepeliunt et
cauentes ne a piscibus comedatur
Apes hnt regē q̄ nō erit aliuēolā nisi cū oibus apib⁹
& cū fatigat res apum violatu ipm fert tota turba
apū suo. ¶ Et hic quidā incipiunt. ix. librum

Sequuntur aucto. vi. li. Arist. de animalibus.
Natio filiorū nō ē puenies nisi p̄ ena lustra
ānoꝝ. i. r. v. ā mares in lto futuētes cito ses
nelcūt. gmggnatio accidit mulierib⁹ nasa
lit p̄ mēstruū nō alr. ¶ Et cū p̄ ptū si crescit & cū hoc
fuit vetule Mulierib⁹ tpe coit⁹ crescit dolor magn⁹
Mēstruū in mulierib⁹ cessat post xl. annos in aliq̄
bus autem manet vīg ad quinquaginta annos.

¶ Sequunt aucto. viii. li. de animalibus Arist.

Aucto. vii. viii. r. ix. li. de aia Fo. xxxviii.
Vne q̄ h̄ cās easdē h̄ eadē accidētia oculi
q̄ respiciūt res albas lucidas lacrimatur
Mulier polioiosa & ifirma si iūgnat fetū cor
ripit mulieres lactantes nō mēstruāt vel modicuꝝ
mēstruāt ¶ Sequunt aucto. viii. li. de animalibus
E rōne boni auctoris ē q̄ tu dicere fmo
nes dicētis Edebem⁹ spicere fores & de
lectari i artifice & eas fecit Magis cōcu
piscim⁹ scire aliqd modicu de reb⁹ honorabilib⁹ & al
issimis is p̄babiliter illis nō sciamus q̄ scire multu
de reb⁹ p̄ certitudinem min⁹ nobilib⁹ & vilioribus.
In quolib⁹ gñe rex necesse est prius considerare cōia
scōsum & postea p̄pū vntuscuq̄q̄ illius generis.
Natura est sicut motor ad cōplemētum rerum
Natura cuius rei est rei ad quam est preparata
Nullum ens naturaliter natum est ociose. Unde
In omnibus animalibus est res nobilis

Creatio corporis et membri est propter animam
¶ Sequuntur aucto ix. li. Arist. de animalibus
¶ Principia elementorū sūt calidū frigidū hu
midū & siccū. Calidū frigidū humidū & sic
cū sūt cū vite et mortis sōnet vigile tu
uentutis & senectutis sanitatis et egritudinis
Corpa dura q̄ calefciunt magis calefciunt q̄ corpa
mollia vel humida ggnit in frigidari nō potest
Instrumētū sēsus tactus est caro dicit tū postea q̄
instrumētū tact⁹ nō est caro sed aliquid infra carnē
ut infra dietū est de aia. Principiū sēsus in aialib⁹
est in corde. Sēsus tactus et gustus continui sūt
in corde. tres vero residui sūt in capite
Omne aial habens sanguinem habet cerebrum
Id in sua comparatione corpis h̄ magis cerebrus
Et

JOHANNES DE FONTE (opr.)

Auctoritates Aristotelis Senece Boetii, Platonis, Apulei Africanus, Empedocles Porphyrii
et Guilberti Porritani, Parisius: in officina Johannis Petit, 1537

Wydruk z dnia 2002-07-09, godzina 12:00, z adresu IP 193.10.131.100
 10.131.100.100 - w trybie normalnym
 10.131.100.100 - w trybie normalnym

© 1997 by John Wiley & Sons, Inc.

4. *Neur. Ergänzungs...*, Münster, 1904 - wzmowa konkursowa

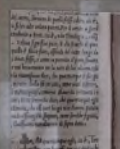
ANTE
Esposizione di Alessandra Valfonda, in Virginia,
a Marsden, 1544

PRIETRIA SCARLETT
Acesta Roma super Evanghelia. Acesta Roma prekeramism latza sau kam teologian gura
transportat din cruce evangheliar de la Roma ... Florentin: Jacobi et Francis
de Guala, 1736

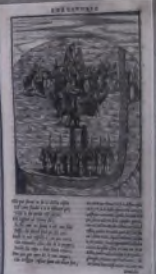
La Confindustria ha chiesto che la legge venga approvata entro il 2004.

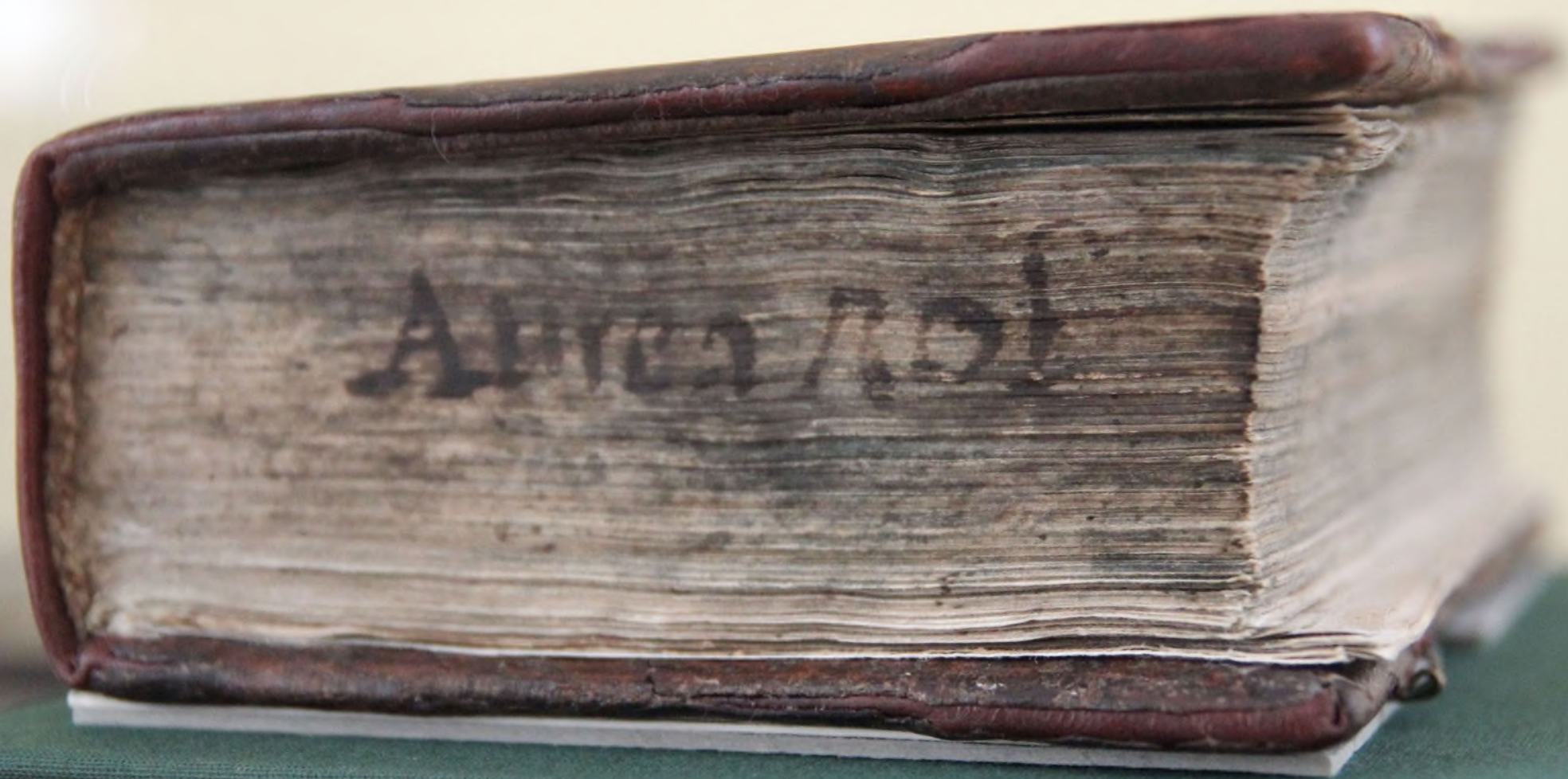
La Cometa G. Ferro - Algieri via Le Sorelle Caporaso 8 - Alcantara (Sf) - Tel. 091/261111

on Toronto Islands. 1999

James W. Smith, Jr., is Visiting

Aeneas Sylvii Historia

uideret sumptu cogitur. Cum rex gentis patrum nostrorum tempore
 filium Gulielmus dux Austriae iam matrimonium accepit, ille
 placuit Polonis rex Teutonicus, Vladislau ex Lituania
 rat, sed baptismum cum regno suscipere non recusauit. Cum
 ne gessit. Multos ex Lituania ad Euangelium trans
 copos magno honore profectus est. I
 detracto pileo caput inclinauit. I
 mites infestaibus felleter
 casus memorabimus
 fuit. Ex se

A close-up photograph of an open, antique book. The pages are made of aged, yellowed parchment and are filled with dense, handwritten text in a dark ink, likely a Gothic script. The text is arranged in two columns per page. On the left page, a quill pen lies horizontally across the top. The right page features a large, ornate initial 'O' in the upper right corner, followed by the word 'sequen'. The book is bound in a dark, possibly leather, cover, which is visible at the edges. The lighting is soft, highlighting the texture of the parchment and the ink of the script.

*De ordine rabula Germanorum
et de populo eorum ordinem
sequentium.*

[illegible]

PHYSICAE
FRANC. TITELMANNI
COMPENDIUM, AD
libros Aristotelis de naturali Philoso-
phia vtilissimum.

ACCESSIT

*Libellus de Mineralibus, Plantis, & Animalibus, ad ab-
solucionem rerum naturalium scientiam.*

*Tabula praeterea, vniuersam Philosophiae
partitionem continens.*

PARISIIS

apud Willelmum Bachelierum, in via Mazarinae, sub
signo Martini & Stephani, 1775.

PROL·VALE
rio Flacco, M. T. Ciceronis cum F.
Syllii Commentariis
Oratio.

Venerandae Iudaeae Reipublicae
Sub gratia & Privilegio solent

58 st

V 396
38/62/C

LIBER DE
ANIMA,
RECOGNITVS
AB AVTORE

Philip. Melan.

LIPSIAE
IOHANNES RHAMBA
EXCVDEBAT
ANNO
M. D. LXV.

Philippus Melanchton

MARTIN BUCERUS
Enarratio in evangelium Johannis. Praefatio, summam Disputationis cum Reformationis
Berni-complectens. Argentorati: Joannes Hervagius, 1528.

PAULUS FAGIUS
Epistulae Paulinae. Disputatio quae quatuordecim tractat, continetur. Parisiis ex officina
Roberti Lupatini, 1580.

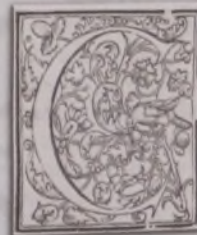
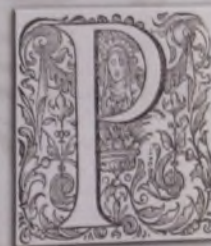
SEBASTII HENRICI
Epistulae Henricae. 1580.

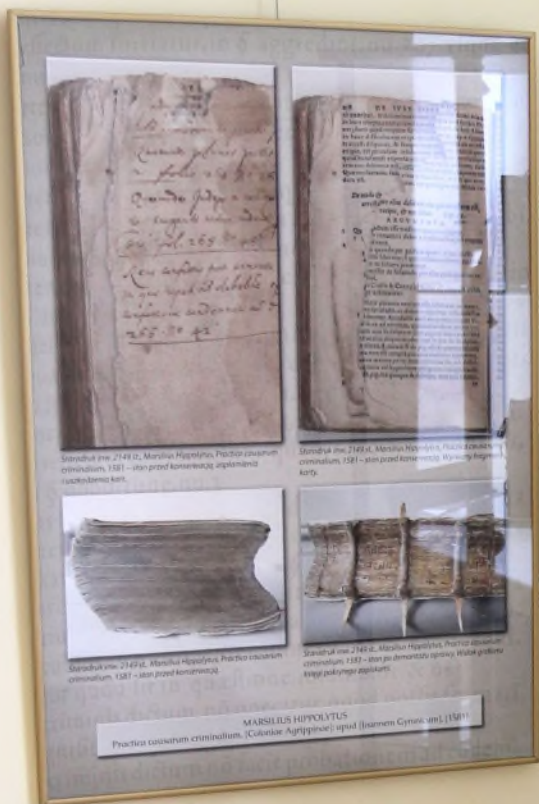

TITUS MACCIUS PLAUTUS
Comoediae XX, Basileae: ex Officina Joannis Hervogii et Bernhardi Brand, 1558

ANNIBALE ROSELLI
Pymander Mercurii Trismegisti cum commento Fratris ... Calabri, Ordinis Minorum Regularis
observantiae, Theologiae et Philosophiae, ad S. Bernardinum Cracoviae Professoris, Cracoviae:
In Officina Typographica Lazari, 1505

Anglicana Bibliotheca
Universitatis in Collegio de Sordani
Bibliotheca Universitatis in Collegio de Sordani
Anglicana Bibliotheca Universitatis in Collegio de Sordani
Anglicana Bibliotheca Universitatis in Collegio de Sordani

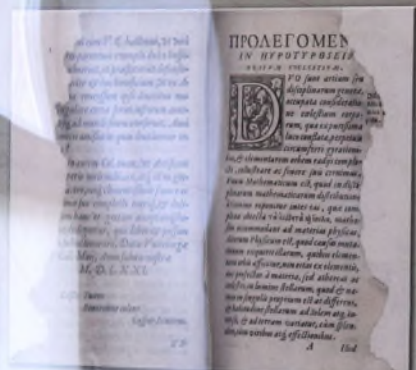
Stary druk, 1511, Petrus de Palude, Thesauri Novi sermones Quadragesimales... Coloniae, 1541 - stan w trakcie konserwacji.
Wok przygotowany do szyć.

Stary druk, 1511, Petrus de Palude, Thesauri Novi sermones Quadragesimales... Coloniae, 1541 - zdemontowana oprawa, stan w trakcie restauracji.

PETRUS DE PALUDE
Thesauri Novi (VI Vlygi Vocatur) sermones Quadragesimales: nunc demum à docto quodam
Theologo ita recogniti... Coloniae: apud Melchiorum Nouesianum, 1541

PROLOGUS
 (Thomae, Petri, Henrici, Johannis, Leonardi et Lucei. Latine interpretatus M. Antonius P.
 Et Ruth nomine interpretatus, notabile interpretatus, et patris, Henrici, (Hindenburg) apud
 Helmssteden, Comitatibus, 1598.

CASPARUS PELICULUS
 Hypothesis astronomicae, Vitebergae: Johannes Schortelius, 1571

IOHANNES HOFFERUS
 Iones Catechesis et virtutum ac vitiorum illustratio pueris, Vitebergae: excudebat Johannes Crato, 1558

Small white label with text, likely a museum identification tag, located in the lower left corner of the display case.

Burchard z Góry Syjon
*Descriptio Terrae Sanctae et regionum
 finitimarum... Monachogermano, familiae
 aminicanae quem vixisse accepimus circa
 annum Iesu Christi M. CC. XXIII...
 lebyrgi. Impensis Ambrosij Kirchneri,
 excudebat Paulus Donatus, 1587*

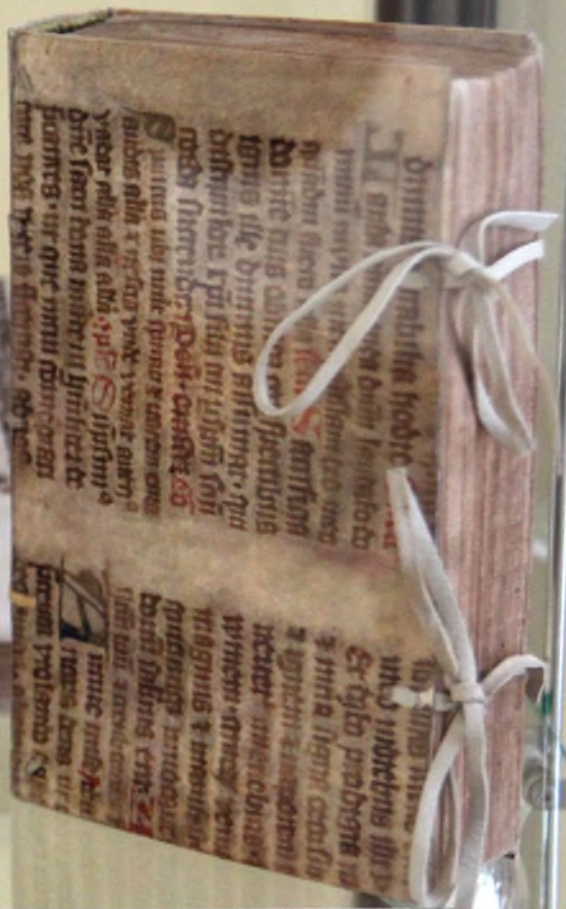
Salomon
Epigrammatum...

Laurentius Surius
Commentarius brevis rerum in Orbe gestarum
ab anno salutis 1500 usque in annum 1568
ex optimis quibusque scriptoribus congestus
Coloniae, apud Gervinium Calenium
et haeredes Iohannis Quentel, 1568

Georgius Fabricius
Bibliotheca antiqua et nova
Lipsiae, apud Iohannem Neumann, 1704

Heinrich Bullingerus
Adversus Anabaptistas Libri VI. Nunc
primum a Germanico sermone in Latinum
conversi per Iosiam Sinnerum Tigurinum
Tiguri: Christoph. Frobenius, 1560

OMNIA

Argent. apd' vualf. Cephal.
A. 1711

Grata Deo est pietas, fessos nutritiva parentis.
 A quibus et fons temperata longae pueri.
 Genua ut effluunt, haurienda cisterna parat.
 Nunciat, et hauriens, hauriens, hauriens, hauriens.
 Cuius proinde hauriens, hauriens, hauriens, hauriens.
 Cuius proinde hauriens, hauriens, hauriens, hauriens.
 Cuius proinde hauriens, hauriens, hauriens, hauriens.
 Cuius proinde hauriens, hauriens, hauriens, hauriens.

SIGISMUNDVS I. REX
 Magnus Sigismundus I. Rex
 Polonus &c.

Sigismundus in hoc sacro Imperio
 Quod annis sex peractis parant.
 Primum Sacramentum peractis
 Illi Rex noster, quoniam legellimus
 Ex magna Ducibus, noster peractis
 Gesta, iustitia, fides, clarum.
 Produxit, quibus & Rex & ducem
 Rex, magnanimus, cuius multa
 Anxietas, hinc, hinc, hinc
 Et tot magnifico, ubi, quoniam
 Structus, in hoc, in hoc, in hoc
 In templis, & item, Deus, ducem.

Arms, atq; tota probe per omnes
 Insignis, procul inde nationes,
 Vericulus, et at, tenax, honestus.
 Et prudens, sapiens, pius, modestus.
 In cunctis, ratione, semper usui,
 Non praeceptis, neq; concitus notatus.
 Tandem transijt hinc, bis octo lustri
 Ex hoc pondere corporis, per allus:
 Sancte, sicut in hoc agebat, hoc sic
 Est iam tempore mortuusq; sancte,
 Christus quo tumultum die reliquit,
 Coniunctus superum beatitatis.

Natus anno Domini 1467. pri.
 malanuarij. Electus 1506. octaua
 Decembris. Coronatus 1507.
 uigesima quarta Ianuarij.
 Mortuus 1548. pri.
 ma Aprilis.

Ioannes Dantiscus Episcopus Varen-
 mien- sis, Domino suo benemerenti
 non sine lacrymis posuit.

SIGISMUNDVS REX IPSE
 de se.

Ciui- bus externisq; mea est clemencia nota,
 Consilium, grauitas, religio, atq; fides.
 Pax mihi chara fuit: tamen haud me impune lace-
 Tentio, Lituus, Moschus, Turca, Scythia atq; Getes.

Mort. Crem.

211 2

The image shows a close-up of a historical document, possibly a church record or a sermon. The text is written in a large, ornate, blackletter script. The main heading reads "Ein Predigt auff den tag Epiphanie / Evangelium Matth. 11." Below this, there is a woodcut illustration depicting a church interior. In the foreground, a man in a striped robe and a hat is seated, looking towards the right. Behind him, another figure is partially visible. The background shows architectural details of a church, including a large archway and a window. The overall style is characteristic of 16th or 17th-century German printing.

Da Ihesus geborn war zu Bethlehem im Jüdischen
lande / zur zeit des Königs Herodis / Elbe da
kamen die Weisen vom Morgenlande gen Jerusa
lem / vnd sprachen / Wo sind wir zu suchen den
König der Jüden? Wir haben seinen Stern gesehen im
Morgenlande / vnd sind mit im das ganze Jerusaleim / er
schrad er / vnd ersamten alle Propheten / vnd zu Bethlehem im Jüdischen lande.
Zu Bethlehem im Jüdischen lande.
Denn aus dir sol mit kommen der Herr / der ober mein Volk Israel
ein Herr sein.
Da vernahm Herodes die Weisen heimlich / vnd erkernet mit vns
von

Der den tag Epiph.

E igitur clemētissime
 pater: per iesum chri-
 stum filium tuum do-
 minū nostrum suppli-
 ces rogamus ac peti-
 mus: uti accepta ha-
 bias et benedicas: **N**ec do-
 mu. **N**ec san- **N**ec do- **N**ec
 libata. **N**ec san- **N**ec do- **N**ec
 pro ecclesia tua sancta catholica: quā
 pacificare: custodire: adiuuare et rege-
 re digneris toto orbe terrarum: una
 cum famulo tuo papa nostro. **N**. et an-
 tistite nostro. **N**. et rege nostro. **N**. Et
 omnibus orthodoxis: atq; catholi-
 ce et apostolice fidei cultoribus. **De-**
 mento domine famulorum famula-
 rumq; tuarū. **N**. **Memoria uiuorū.**

PUBLIUS TERENCE
Comediae sex, iam denuo scholiis illustratae, atque caeteris multo castigatiores, editae, studio
et labore Philippi Melanthonis ac Erasmi Roterodami, Vratislaviae, 1592 r.

